

Рэальная сфера

Філармонія на выездзе

Каму яна патрэбна, гэтая музычная класіка? Няўжо толькі пенсіянерам ды самім музыкантам-прафесіяналам? І што робіцца для яе папулярызавання — найперш, за межамі сталіцы? Пытанні, можна сказаць, вечныя. Толькі ў розных гістарычных перыяды маюць розную ступень актуальнасці. А якая роля ў гэтым працэсе ў так званых сельскіх філармоній?

Надзея БУНЦЭВІЧ

У савецкія дзесяцігоддзі, калі суветна прызнаныя майстры выступалі ў сельскіх клубах, часта — у непрыстасаваных умовах, здаралася ўсялякае. Часцяком тых жа піяністаў накіроўвалі туды, дзе нават інструмента не было. Захаваўся анекдот з жыцця, як Мсціслаў Растрпавіч прыехаў у глыбінку і яму прапанавалі: калі піяніна няма, няхай дзядзя Вася акампаніруе на гармоніку — ён з ходу ўмее “акорды падбіраць”. А ў час канцэрта з залы пачулася рэпліка: “Хопіць струны “пілаваць”! Дайце паслухаць, што там наш Вася грае”. Дый беларускія кампазітары (а сярод іх стае музыкантаў-народнікаў па сваёй першай спецыяльнасці), збіраючыся на творчыя сустрэчы такога кшталту, стараліся на баян ці акардэон не забывацца. Народны артыст Беларусі Эдуард Зарыцкі расказаў: “Пытаю: “А піяніна ёсць?” Мне адказваюць: “Ёсць-ёсць”. Прыязджаю — і праўда, стаіць. Адкрываю — а там ніводнай клавішы”. Так што адсутнасць “усяго некалькіх” клавішаў ці малаточкаў, без якіх, колькі ні націскай, гуку не будзе, лічылася ледзь не за норму.

Пазней стаўка была зроблена не на праслаўтываць “клубы”, а на вучылішчы, каледжы, музычныя школы, у тым ліку, у аграгарадках. Планавалася, што іх залы могуць стаць своеасаблівымі камернымі філіяламі філармоніі. Дык ці ажыццявілася тое? Сваім экспертам у год моладзі мы выбралі маладога піяніста, лаўрэата міжнародных конкурсаў, саліста Беларускай дзяржаўнай філармоніі Аляксандра Палякова, які часта выступае на цэнтральных пляцоўках сталіцы і ў замежжы. За сем гадоў працы ён аб’ехаў з канцэртамі ўсю краіну, наведваючы не толькі абласныя цэнтры, але і сціплыя залы дзіцячых музычных школ і школ мастацтваў, назапашыў шмат уражанняў — добрых і не вельмі.

— Усё залежыць ад мясцовага кіраўніцтва, — мяркуе Аляксандр, сыходзячы са сваёй гастрольнай практыкі. — У некаторых рэгіёнах выступаць — адно задавальненне. Самі актыўнічаюць: маляўля, прыездзе да нас, калі лаўля! Самі ж усё арганізуюць, запрашаюць публіку. А бывае: прыязджаеш і бачыш, што гэта тут нікому быццам не патрэбна. Але ўсё роўна едзеш! Я гэта ўспрымаю як свайго кшталту місіянерства...

Заканчэнне чытайце на старонцы 7.

ШТО ЗНАЧЫЦЬ БЫЦЬ У СПІСЕ UNESCO?

С. 2—3

Ці мог бы стаць Уладзімір Пугач кімсьці іншым, а не музыкантам гурта “J:морс”, яго лідарам? Атрымаўшы юрыдычную адукацыю, Пугач каля 10 гадоў паспяхова працаваў па прафесіі, пакуль яе не выцесніла паралельнае хобі. Але першы званочак, а больш дакладна — акорд на акардэоне, мабыць, пакінуў сваю метку ў падсвядомасці яшчэ ў васьмігадовым узросце, калі Валодзя пачаў браць прыватныя ўрокі ігры на гэтым інструменце. Праз 4 гады ўзяў у рукі першую гітару — не спадабалася. Паўтарыў спробу яшчэ праз пару гадоў, і...

Алег КЛІМАЎ, Мінск — Пінск — Мінск

Экспрэс-тур з V.I.P.-земляком

Пінскія маркеры

Нягучнае прызнанне ў каханні

Нарадзіўшыся ў Пінску, першыя 7 гадоў свайго жыцця Уладзімір Пугач правёў у Мінску, але ў другі клас пайшоў у сталіцы Заходняга Палесся, вярнуўшыся туды з бацькамі. Дакладна вядома: школьнікам ён быў непраблемным. У 1998-м атрымаў адукацыю па спецыяльнасці “Міжнароднае права”, паспеўшы за год да выпуску стварыць разам з Арцёмам Лядоўскім дуэт “No Logo”, які ў 1999-м трансфармаваўся ў гурт пад шылдай “J:морс”. Змрочнай лістападаўскай раніцай я скіраваўся з фронтмэнам гэтага калектыву ў Пінск з мэтай прайсціся па ўстановах культуры горада, каб да ўспамінаў візаві дадаць уражанне ад таго, чым тыя агмені духоўнасці жывуць сёння.

Рэдакцыя плюс...

З галоўным рэжысёрам Гродзенскага абласнога тэатра лялек Алегам ЖУГЖДАМ мы сустрэліся акурат пасля яго працяглага ваяжу па Расіі. У Омскім тэатры “Арлекін” ён паставіў казку Карла Гоццы “Воран”, вырашыўшы яе ў жанры артманк-story і нарабіўшы неверагоднага фурору. Потым гродзенскія лялечнікі рушылі на Сахалін. Нарэшце, прыехалі з гастролі ў Мінск, прывезлі два спектаклі: “Вій” і “Царэўна-жабка”. З іх абмяркоўвання і пачалася наша размова.

Падрыхтавала Надзея БУНЦЭВІЧ

Жугжда: без гучных словаў

— Больш прывезці спектакляў — нерэнтабельна. Мінулі тыя часы маёй маладосці, калі мы гастралівалі па дзевяці месяцаў на год. Яшчэ два месяцы — рэпэціравалі. І штосьці заставалася на адпачынак. А сёння гастролі — практычна падзвіг для таго тэатра, які іх прымае. Вось і ладзяцца абменныя: мы прыязджаем у тэатр, і ён сам прадае білеты. А на тую трупку, якая завітвае ў Гродна, білеты распаўсюджвае наш тэатр. Таму імкнемся вывезці штосьці новае, але, як кажуць, “касавае”. І, улічваючы аўдыторыю, адзін спектакль — для дзяцей, другі — для дарослых.

— Спектакль “Вій” ужо пабываў у Мінску — у рамках творчай лабараторыі, якую ладзіў Беларускі дзяржаўны тэатр лялек. А “Царэўна-жабка” мы яшчэ не бачылі. У вас нейкае асаблівае стаўленне да гэтай казкі?

— Люблю яе з дзяцінства. У савецкія гады была такая практыка — здымаць спектаклі на тэлекамеру і потым паказваць іх на блакітным экране. Мне запомніўся спектакль Тэатра казкі з Санкт-Пецярбурга. І ўсе мае першыя дзіцячыя спробы

ўвасобіць гэты сюжэт так ці інакш адштурхоўваліся ад яго. А потым, ужо ў “свядомым” узросце, вырашыў вярнуцца. Тым больш, што ў нашым тэатры быў спектакль “Васіліца Прыгожая”: гэтыя казкі ў чымсьці перагукуюцца. “Васіліца...” была пастаўлена яшчэ ў 1982 годзе, перажыла безліч акцёрскіх уводаў, лялькі ды сцэнічныя строі састарэлі, і ўзнікла патрэба ў чымсьці сучасным, вясёлым, святочным. Спектакль зрабілі пад гарадзецкі роспіс, лялькі там напаяб’ёмныя, амаль плоскасцевыя, але вельмі яркія — з выкарыстаннем лапікавай тэхнікі. Плюс артысты самі спяваюць ды танчаць (мы шукалі не самыя распаўсюджаныя мелодыі, каб дадаць навізны ўспрыняцця).

— Хто тут вам больш падабаецца — царэўна ці жабка?

— Кашчэй Бессмяротны, які ў мультфільме ўсё ў золата ператвараў.

— Сімпазіўеце Кашчэю, бо той золатка збірае?

— Ды не, ён неяк... больш чалавечны.

— Так, з нармальнымі чалавечымі патрэбамі: дайце грошай і красуню. А ваша стаўленне да “золатка”?

— Грошы — гэта добра. Але сёння асабіста для мяне яны не самае галоўнае. Дай Божа, каб так было і надалей.

— Дык быў час, калі грошы вялі рэй?

— У мяне — ніколі. Каб мець шмат грошай, быць заможным, трэба своечасова сыходзіць з тэатра, змяняць прафесію.

— У сферы дзяржаўнага рэпертуарнага тэатра, якім з’яўляецца Гродзенскі абласны тэатр лялек, можна ўвогуле не чымсьці зарабіць?

— Адназначна — не. Хіба на некаторыя наступныя пастаноўкі.

Заканчэнне чытайце на старонках 8 — 9.

Дзве кропкі, якія Уладзімір стараецца па магчымасці абавязкова наведваць, калі прыязджае у Пінск і калі ёсць час ды нагода, — гэта Палескі драматычны тэатр і Музей беларускага Палесся. Гарадскі парк культуры і адпачынку прыемна здзіўляе тым, што ў ім часцяком гучаць “жывыя” аркестры прафесіяналаў і аматараў. “Наш горад маленькі, але вельмі інтэлігентны, — канстатуе Пугач. — Я б параўнаў яго з невялікім, утульным заходнееўрапейскім мястэчкам. Вось толькі прамоўшну не хапае. Як у анекдодзе пра пацука і хатняга хамячка, памятаеш?.. Калі вяртаюся ў Пінск, дык хачу і туды пайсці, і тут паспець. Гэта горад-настальгія, шанаваць які як нейкую культурную адзінку я пачаў пасля таго, як з яго з’ехаў...”

Заканчэнне аповеду пра вандрорку з Уладзімірам Пугачам па пінскіх установах чытайце на старонках 10— 11.

Афіцыйна

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка ўдастоіў высокіх дзяржаўных узнагарод работнікаў розных сфер дзейнасці. Як паведамляе прэс-служба Лідара краіны, адпаведны ўказ падпісаны 26 лістапада.

Узнагароды ўручаны за шматгадовую плённую працу, узорнае выкананне службовых абавязкаў, значны асабісты ўклад ва ўмацаванне аўтарытэту дзяржавы на міжнароднай арэне, развіццё будаўнічай галіны, лёгкай прамысловасці і сельскай гаспадаркі, дасягненні ў навуковай і педагогічнай дзейнасці, сферы аховы здароўя, культуры і спорту.

Сярод удастоеных ганаровых званняў — акцёр драматычнага тэатра і кіно Яўген Крыжановіч. Яму прысвоена званне “Заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь”. Мастацкі кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы Мікалай Пінігін уганараваны званнем “Заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь”.

K

— За час з моманту ўключэння ў спіс UNESCO аб’екты сталі шматпрофільнымі ўстановамі культуры. У чым канкрэтна выяўляецца такі падыход?

В.П.: — Звычайны музей праводзіць экскурсіі па сваіх пастаянных экспазіцыях, наладжвае выставы. Важная роля адведзена даследаванню гісторыі будынка або асобы, з якой ён звязаны. Замкавы комплекс “Мір” мае ў сваёй структуры сувенірную краму, гасцініцу высокага ўзроўню, праводзіць паўсотню вясельных цырымоній ў год, падтрымлівае ў належным стане парк плошчай у 25 гектараў, займаецца арганізацыяй фестываляў. У нас ёсць ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць, якую мы атрымалі толькі вясной, аднак па выніках года пад нашым грыфам надрукавана адна навуковая праца і чатыры даведнікі. З улікам мінулага года ўжо маем бібліятэчку, з якой пачынаем удзельнічаць у кніжных выставах. А ёсць яшчэ прадстаўнічы бок нашай дзейнасці.

С.К.: — За дзесяць гадоў прынялі больш за два мільёны турыстаў. Зразумела, асноўная іх частка прыпаля на апошнія гады. Для таго, каб сюды ездзілі турысты і каб ім было

Сяргей Кримаў.

дзе спыніцца, створана адпаведная інфраструктура. У замку ёсць рэстаран, кавярня, дзве гасцініцы, дзве крамы. Ладзім шмат мерапрыемстваў: рэгістрацыя шлюбаў, знакамітыя канцэртныя вечары. Традыцыйны сталі музейныя анімацыі, экскурсіі. Падчас турыстычнага сезону ў нас кожныя выхадныя грае “жывая” музыка, адбываюцца творчыя інтэрактыўныя акцыі... Мы выйшлі за рамкі звычайнага музея. Чарговы доказ таго — наш надзвычай папулярны квест (першы ў краіне сярод музеяў) па пошуках радзівілаўскага скарбу. Яшчэ адзін паспяхова рэалізаваны праект — археалагічны пікнік. Адбываецца 12 — 14 выстаў міжнароднага года, у тым ліку і міжнародных. Карацей, падзейны каляндар вельмі насычаны.

— Ці задавальняюць вас эканамічныя паказчыкі? Ці могуць музеі стаць самаакупнымі?

Тэма ўключэння беларускіх аб’ектаў у Спіс сусветнай спадчыны UNESCO ў нас абмяркоўваецца вельмі эмацыйна — нават “з прыдыханнем”. Навукова-практычны семінар “Ідэнтыфікацыя, дакументаванне і захаванне сусветнай культурнай спадчыны”, які сабраў у сціплай аўдыторыі Інстытута культуры Беларусі цэлу гурту прадстаўнічых экспертаў з Германіі, засведчыў, што падыход да “паходу ў UNESCO” мусіць быць куды больш уважаным.

Ілья СВІРЬІН

Замежнікі ў адзін голас раілі беларускім калегам адкінуць эмоцыі ды “ўключыць” прагматызм, ахвотна дзяліліся пакуль для нас малаўчымымі сакрэтамі ды настойліва рэкамендавалі ўлічваць міжнародную кан’юнктуру. Іх парады падаюцца асабліва важнымі, калі ўлічыць, што шэраг аб’ектаў, прапанаваных нашай краінай у сусветную скарбонку, вось ужо каторы год завіснуў на стадыі падрыхтоўчага спісу.

Запаўненне прабелаў

Разважаючы, які з айчынных аб’ектаў варты UNESCO, мы зазвычай кіруемся прынцыпам аналогіі ды вышукваем

Музей “Замкавы комплекс “Мір” і Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік “Нясвіж”, як вядома, уключаны ў Спіс Сусветнай прыроднай і культурнай спадчыны UNESCO. Пятнаццацігоддзе гэтай падзеі было адзначана ў Міры 2 снежня, а 4 снежня ў Нясвіжы святкавалася дзесяцігоддзе з моманту надання палацава-паркаваму ансамблю сусветнага статуса, які дае дадатковыя гарантыі захавання ўнікальных аб’ектаў, павышае прэстыж краіны.

Мы задалі аднолькавыя пытанні дырэктару Музея “Замкавы комплекс “Мір” Вользе ПАПКО і дырэктару Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка “Нясвіж” Сяргею КЛИМАНУ і вось якія атрымалі адказы.

Яўген РАГІН

Эксклюзіўны статус

В.П.: — Сёлета мы адчулі “подых крызісу”: значна менш да нас прыязджае турыстаў з Расіі, аднак імкнемся шукаць выйсце з сітуацыі. Так, у жніўні наша гасцініца з’явілася на сусветна вядомым сайце booking.com. У выніку палова наведвальнікаў, якія апошнім часам спыняліся ў гасцініцы, трапляюць да нас праз гэты сайт. Колькасць іх значна павялічылася. Дарэчы, мы адзіны ў краіне дзяржаўны музей з гасцініцай такога высокага ўзроўню. І толькі ў нас можна яе забраніраваць ды аплаціць праз сайт, як і

набыць электронны білет, замовіць экскурсію.

Аднак асноўныя даходы — ад продажу білетаў і экскурсій. Летась акупнасць музея складала 73 % — гэта самы высокі паказчык па краіне. Атрымаўшы ад дзяржавы 7 мільярдаў рублёў, самі зарабілі 20 мільярдаў. Гэта дазваляе актыўна набыць экспанаты. Летась выкарысталі на гэта больш за тры мільярды рублёў. Замак упрыгожылі два габелены XVII стагоддзя. Значныя сродкі ідуць і на ўтрыманне будынка. А гэта — больш за 8 тысяч квадратных метраў. Фактычна, аплочваем

Вольга Панік.

з пазабюджэту дзве траціны камунальных плацяжоў. Пазабюджэтныя даходы дазваляюць плаціць добрыя прэмii супрацоўнікам.

Пры гэтым я не лічу, што музей змога перайсці на самаакупнасць. Гэта дзяржаўная ўстанова, якая не павінна мець толькі камерцыйны кірунак. Усе папулярныя ў свеце музеі маюць значную падтрымку ад дзяржавы. Палова неабходных Луўру сродкаў паступае з бюджэту. А, між іншым, Луўр наведвае 9 мільёнаў турыстаў у год! І ўсё роўна гэта не дазваляе цалкам перайсці на самаакупнасць.

Аэрапорты

проста не паспелі. Навідавоку сусветная тэндэнцыя: той часавы адмежак, што аддзяляе ўтылітарны аб’ект ад статуса гістарычнага помніка, скарачаецца несупынна.

Гэта па-першае. А па-другое — важны не столькі эфектны від, колькі эфектная ідэя. Прыкладам, замежныя спецыялісты ўсур’ез задумваюцца аб намінаванні ў спіс UNESCO... “жалезнай заслона”! Прычым на ўвазе маецца не толькі яе канкрэтнае ўвасабленне — парэшткі Берлінскага мура, — але ўвогуле мяжа паміж колішнімі геапалітычнымі антаганістамі.

— Тут можна казаць не толькі пра культурную спадчыну — скажам, рэшткі памежных альбо фартыфікацыйных пабудов, — але нават і пра ўнікальныя ўзоры прыроднай спадчыны, сфармаваныя там, дзе праходзіла мяжа, — распрадае Ёрк Хаспел, дэманструючы зробленыя з верталёта фотаздымкі, на якіх “заслона” і сапраўды выразна прасочваецца ў ландшафце.

Нам, здавалася б, нават і відумляць нічога не трэба — у адрозненне ад тых краін, якія рыхтуюць да ўключэння ў спіс, скажам, старыя аэрапорты і касмадрома. Спробы горадабудаўнічай утопіі ў Мінску

выклікаюць у замежнікаў стабільны і непадробны інтарэс. Гэта не заўсёды можна сказаць пра нашых суайчыннікаў: беларуская сталіца і пагэтуль пазіцыянуе сябе праз усё, што заўгодна, але толькі не праз “горад сонца”.

Але, зразумела, нам трэба спяшацца. Як распавёў Ёрк Хаспел, у Польшчы і Германіі ўжо вядзецца праца над намінаваннем у Спіс сусветнай спадчыны аб’ектаў часоў сацыялізму. У той самы час, эксперт перакананы, што канкурэнцыя ў дадзенай галіне можа цалкам саступіць месца ўзаемавыгаднаму супрацоўніцтву.

Патрапіць у абойму

Гер Хаспел прапанаваў і яшчэ адзін актуальны для нас алгарытм: серыйныя аб’екты. Ён вельмі просты: ёсць адна цікавая канцэпцыя, пад якую ў якасці ілюстрацыі падбіраюцца адна тыпныя помнікі. Уся “фішка” ў тым, што паасобку ніводзін з іх у спіс UNESCO ніколі б не патрапіў. Прыкладам, для Германіі гэта пабудовы перадавой некалі школы Баўхауса, якая спецыялізавалася на даволі ўтылітарнай і вонкава някідкай архітэктуры. Толькі спецыяліст адрозніць яе ад звычайнай забудовы мікрабудаўнічай утопіі ў Мінску

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце “Культура” звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо на электронны адрас kultura@tut.by!

ФОТОФАКТ

Яшчэ адна ўзнагарода UNESCO

Першы намеснік міністра замежных спраў Беларусі Аляксандр Міхневіч і Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі ў Францыі, пастаянны прадстаўнік Беларусі пры UNESCO Павел Латушка ўручылі 30 лістапада медалі UNESCO “Віктор Гюго” і дыпламы ад генеральнага дырэктара UNESCO Ірыны Бакавы народным артыстам СССР і Рэспублікі Беларусь Тамары Ніжнікавай, Генадзю Аўсяннікаву. Таксама ўзнагарода прысуджана Расціславу Янкоўскаму, на цырымоніі яе атрымлівала жонка народнага артыста — Ніна Чышвілі (Янкоўскай).

На здымку: (злева направа) Тамара Ніжнікава, Генадзь Аўсяннікаў, Ніна Чышвілі (Янкоўскай). / Фота Генадзь ЖЫНКОВА, БелТА

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОТЫДНОВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. **Адказны сакратар**: Вольга НАВІЦКАЯ; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Настасся ПАНКРАТАВА, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЬІН **аглядалнікі рэдакцыі**: Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, Аліна САУЧАНКА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕЎСкі, Алег КЛИМАН, Алена ГАЛІШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Ляліна МАХНАЧ.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”, 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35. **Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.** Аўтарскія рукапісы не рэцензуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пунктам гледжання рэдакцыі. Аўтары нсуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыялы на правах рэкламы. “Культура”, 2015. Наклад 5 192. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 03.12.2015 у 16.00. Замова 4906. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Да таго, на нашу працу ўплывае сезоннасць. Летам у будзённы дзень нас наведвае 900 турыстаў, узімку — каля 50. Пры гэтым трэба ацяпляць будынак, аплочваць яго ахову, плаціць зарплату супрацоўнікам... Сёлета мы паказваем той самы фінансавы вынік, што і летась.

С.К.: — Эканамічныя паказчыкі нарашчаюцца. Але паводле заканадаўства пазабюджэтныя даходы бюджэтнай арганізацыі — гэта бюджэт. Роўна на столькі, колькі мы зарабляем, дзяржава змяняе ўтрыманне замка. Мы тут, можна сказаць, рэкардсмены: дзяржава фінансуе нас толькі на 27 працэнтаў. Так, магчыма весці размову пра выхад на самаакупнасць, але для гэтага трэба змяняць нашы прыярытэты і статус. Аднак ці рэальна гэта?

— Якімі вы бачыце комплексы ў перспектыве?

В.П.: — Шмат задумак і ў навуковым плане, і ў камерцыйным, і ў гаспадарчым. Зроблены праект аднаўлення "італьянскага сада", рэалізацыя якога патрабуе значных фінансавых укладанняў. Мы марым пра ажыццяўленне гэтага праекта, таму што такіх аб'ектаў у краіне няма, але сам музей яго ажыццявіць не можа: патрэбна дзяржаўнае фінансаванне. Налета плануем правесці археалагічныя даследаванні вакол флігеля і руінаў

палаца Святаполк-Мірскіх, што знаходзяцца на ўскрайку нашай тэрыторыі (ужо дамовіліся з Інстытутам гісторыі Акадэміі навук).

Яшчэ адзін з праектаў наступнага года — адзначэнне 400-годдзя са дня смерці князя Мікалая Радзівіла Сіроткі, першага ўладальніка замка з роду Радзівілаў.

Упэўнена, што такі музей, як наш, павінен быць не толькі камерцыйна паспяховай установай, але і значным навуковым цэнтрам. Нашы знаходкі і адкрыцці прывабліваюць турыстаў. Статус помніка са Спісу UNESCO не толькі дае некаторыя прывілеі, але і накладвае значную адказнасць па яго падтрымцы на належным узроўні.

С.К.: — Стратэгія нашага развіцця ў тым, каб удасканаліваць інфраструктуру, выходзіць на рынак з брэндзіраваным прадуктам не толькі ў Беларусі, але і ў Еўропе.

— Вы адзін адному — канкурэнты? Ці магчымы сумесныя праекты двух нацыянальных брэндаў?

В.П.: — Мірскі і Нясвіжскі замкі шмат што звязвае. Гэта не толькі статус помніка са Спіса UNESCO. Гэта і амаль 250 гадоў, падчас якіх абодва замкі належылі прадстаўнікам адной і той самай галіны Радзівілаўскага роду. Значна перасякаюцца навуковыя інтарэсы. Фактычна, толькі ў "Нясвіжа" тыя самыя арганізацыйныя і на-

вуковыя праблемы, што і ў нас. Астатнія музеі ў нашай краіне працуюць у зусім іншых варунках. Канешне, нейкая канкурэнцыя ёсць. Аднак мы цягнемся адзін за адным і шмат супрацоўнічаем. Зусім нядаўна следам за музеям у Нясвіжы зрабілі аўдытыгід на кітайскай мове.

Часта праводзім сумесныя прэзентацыі і выставы. Сумесныя акцыі адбыліся ў Варшаве, у Маскве. Гэта дазваляе нам трошкі эканоміць, бо кошты дзелім на два музеі. Калі б у нашай краіне былі дзясяткі помнікаў UNESCO, дык такая кааперацыя не мела б сэнсу. Але казаць пра Мірскі замак, не згадваючы Нясвіжскі? Таксама нелагічна. Я заўсёды ў сваіх выступленнях, асабліва за мяжой, згадваю, што ў нас два замкі ў Спісе Сусветнай спадчыны UNESCO.

Аднак, каб пазбегнуць паўтараў у экспазіцыі, мы пачалі ў сваіх даследаваннях больш актыўна асвойваць тыя перыяды ў гісторыі Мірскага замка, што звязаны з іншымі ўладальнікамі. Значныя поспехі маем і ў папаўненні арыгінальнымі прадметамі экспазіцыі "Гета".

Сваім дасягненнем сёлета лічым стварэнне пуцэвадзіцеля па музеі на беларускай, рускай, англійскай і польскай мовах. (У нашай краіне, на жаль, мала дзе знойдзеш пуцэвадзіцель хаця б на адной мове: беларускай ці рускай.) Ужо

цяпер зроблены пераклады на літоўскую і французскую мовы. Выданне гэтых накладаў адбудзецца на пачатку 2016 года. Такім чынам, да турыстычнага сезону мы актыўна рыхтуемся ўжо сёння. Дарэчы, выданне пуцэвадзіцеля аказалася вельмі ўдалым камерцыйным праектам. Штодзённа мы прадаем дзясяткі гэтых кніжак: рэкорд складае 77 асобнікаў цягам аднаго працоўнага дня.

Мы ўсё ж малады музей, які мае шмат планаў і пэўныя амбіцыі ў іх дасягненні. Вельмі хацелася б атрымаць статус нацыянальнага музея. Мы лічым, што ўжо дасялі да гэтага. Тут мы "канкурэнту" прайграем.

С.К.: — Мы ў вельмі блізкіх партнёрскіх адносінах. Тым больш што знаходзімся на адным турыстычным маршруце ўсяго ў 32 кіламетрах адзін ад аднаго. У Нясвіжы — больш аб'ектаў музейнага паказу, больш будынкаў і экспазіцый. Дый магчымацей прыняць людзей — больш. І харызма нашых мясцін такая, што да нас пастаянна едуць турысты. Нам вельмі хацелася б, каб не толькі Мірскі замак, але і іншыя музейныя установы падцягнуліся да нашага ўзроўню. Ад гэтага краіна толькі б выйграла. Ахвотна даем экспанаты на дэпазіт, дапамагаем метадычна. Дзяржаўныя ўкладанні павінны працаваць напоўніцу, і не толькі ў Нясвіжы.

Фотасюжэт нумара

Фотаанталогія Магілёва

У выставачнай зале Музея гісторыі Магілёва 2 снежня прэзентавалі нявыдадзеную ў свой час анталогію "Магілёўскі фотаальбом. 1864 — 2000". Том мусіў расправесці гісторыю фатаграфіі ў горадзе над Дняпром у названы часавы адрэзак. Здымкі паходзяць як з музейных фондаў, так і з прыватных збораў. Некаторыя фота ў рамках праекта прадставяць шырокай публіцы ўпершыню. Складальнікі кнігі — магіляўчане Ірына Савосіна і Аляксандр Ліцін, дызайнер — Генадзь Карчэўскі. Значная і дапамога старшыні магілёўскага народнага фотаклуба "Вясёлка" Анатоля Талкачова.

Матэрыялы прадастаўлены Музеям гісторыі Магілёва

замест замкаў

У дадатак, серыйная намінацыя можа ісці паэтапна: спачатку самы эфектны помнік, а потым, ціхай сапай... І самае галоўнае — яе цалкам магчыма зрабіць міжнароднай. Па словах гера Хаспела, гэта вельмі істотна павялічвае шансы прайсці праз сіта адбору. Пагатоў, перад нашымі вачыма ўжо ёсць добры прыклад: Дуга Струвэ, аб'екты якой знаходзяцца на тэрыторыі ажно дзесяці краін. Адпаведна, кожная з іх здолела дадаць па адным "ачку" ў свой нацыянальны спіс — і можа па праве гэтым ганарыцца.

Увогуле, варыянтаў міжнароднага супрацоўніцтва ў гэтай сферае — надзвычай шмат. Напрыклад, можна "прысуседзіцца" са сваімі аб'ектамі да тых заявак, якія падалі іншыя краіны, альбо сумеснымі намаганнямі прасоўваць трансмежны аб'ект сумеснага валодання — як гэта ўжо адбываецца сёння з Аўгустоўскім каналам, падзеленым паміж Беларуссю і Польшчай.

— Важна зразумець, што працэс намінавання — гэта не спаборніцтва паміж дзяржавамі, але магчыма для ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва, — перакананы Ёрк Хаспел.

Безумоўна, надзвычайна важнасць тут мае такі

Як гуляць па правілах UNESCO

фактар, як інтэграванасць беларускіх адмыслоўцаў у міжнародную супольнасць. Каб прапаноўваць супрацоўніцтва іншым краінам, трэба, прынамсі, ведаць, хто, дзе і чаму намінуе. "Жалезнай заслоны", вядома, ніякай няма, але... Наўрад ці спецыяліст раённага альбо абласнога ўзроўню рэгулярна п'е каву са сваім польскім павятовым ці ваяводскім калегам.

Уласна, менавіта таму і здарыўся пэўны казус. Уедлівыя нямецкія эксперты са здзівам запрыкмецілі, што міжнародныя намінацыі, у якіх удзельнічае наша краіна, лічацца міжнароднымі толькі ў нас. Беларусь уключыла ў свой прэзентыўны спіс драўляныя цэрквы Палесся (разам з Украінай) і храмы абарончага тыпу (разам з Літвой і Польшчай). Але ў спісах згаданых дзяржаў такіх пазіцый няма.

Унікальны, альбо...

Начальнік аддзела навукова-метадычнага забеспячэння дзейнасці па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Інстытута культуры Беларусі Ала Сташкевіч, якая выступіла непасрэдна на нарадынатаркай

семінару, пагаджаецца з тым, што павеы "юнэскаўскай" моды" да Беларусі пакуль не даходзяць.

— Мы маем шчільныя міжнародныя кантакты, датычныя Канвенцыі па ахове нематэрыяльнай спадчыны: вядзем грунтоўную перапіску, атрымліваем і перакладаем усе дакументы і ў курсе ўсіх наваўвядзенняў, — кажа яна. — А вось што да спадчыны матэрыяльнай... Мы, па сутнасці, нават не ведаем, што адбываецца ў свеце, не маем доступу да апошніх публікацый.

Менавіта таму семінар, які сабраў "топ-менеджараў" рэгіянальнага звяна ў сферы аховы спадчыны Беларусі, быў надзвычай карысны для сваіх слухачоў. Ала Сташкевіч спадзяецца, што супрацоўніцтва стане рэгулярным, а ўслед за гэтай падзеяй пройдуць і іншыя. Таксама нямецкія эксперты могуць стаць карыснымі кансультантамі пры падрыхтоўцы файлаў намінацый, дзе "погляд збоку", вядома ж, у любы выпадку не зашкодзіць.

Зрэшты, пакуль што ў нас яго прымаюць далёка не ўсе. Падчас семінару не раз узніклі характэрныя дыскусіі з прыблізна адно-

лькавым сюжэтам: беларускія спецыялісты сіліліся даказаць, нібы той ці іншы айчынны аб'ект з'яўляецца папраўдзе ўнікальным у сусветным маштабе, а немцы ў адказ прыводзілі аналагі, часам знаходзячы іх нават на іншых кантынентах.

Без сумневу, падобная спрэчка мае рытарычны характар: усе мы ў нечым унікальныя, а ў нечым — падобныя. Але, як мяркуюць дасведчаныя замежныя эксперты, шукаць падабенствы ў дадзеным выпадку куды больш карысна для справы. І таму эпітэты кшталту "ўнікальны" і "непаўторны" спецыялісты раюць выкарыстоўваць там, дзе ім самае месца — у рэкламных буклетах і турыстычных даведніках. А вось пры падрыхтоўцы дасье ў UNESCO варта рабіць ухіл на іншыя крытэрыі.

На думку Ёрка Хаспела, той жа Аўгустоўскі канал можна было б паспрабаваць дапасаваць да ўжо створанай міжнароднай намінацыі, якая ўключае падобныя гідратэхнічныя аб'екты таго самага часу з розных краін. Але дзю гэтага беларускім спецыялістам варта было б не столькі акцэнтаваць увагу на ўнікальнасці беларускага аб'екта, колькі, наадварот, шукаць паралелі паміж ім ды іншымі помнікамі каналабудуўніцтва. Што, у сваю чаргу, немагчыма без грунтоўнага кампаратываўнага аналізу.

Заканчэнне артыкула чытайце на старонцы 6.

Дзяжурны па нумары

Груфала і Лізелота: а нашы дзе?

У дзіцячай бібліятэцы я заўсёды імкнуся ў стос сусветнай класікі пакласці беларускамоўную кнігу. Вось толькі тыя друкаванкі для дашкалят на 90 % складзены... з перакладных выданняў замежных аўтараў. Рэдкім айчынным томікам часта бракуе арыгінальных, захопных і першага погляду ілюстрацый. Дык дзе ж шукаць роднае слова ў смачным мастацкім афармленні?

Настасся ПАНКРАТАВА

Мае бацькі нават у эпоху дэфіцыту ўмудраліся знаходзіць прыгожа аздобленыя кнігі, дзе ілюстрацыя сама па сабе стварала непаўторную гісторыю. Таму ў маёй бібліятэцы можна знайці кнігі на любой мове свету — галоўнымі былі малюнкi.

Сённяшняй дзятве пашчасціла куды больш: кнігі, дзе разгляданне і чытанне знаходзяцца на адной прыступцы, даступныя ў перакладах. Прычым у бацькоў ёсць выбар: набыць, напрыклад, папулярную сёння серыю пра Маму Му ў ілюстрацыях Свэна Нурдвікста на рускай мове альбо ў перакладзе на беларускую. Дарэчы, ў Швецыі ладзіцца безліч праграм па захвочванні дзяцей да чытання. У выніку, краіна сёння перажывае залаты век у дзіцячай літаратуры. У гэтым можна было ўпэўніцца, трапіўшы на майстар-клас пісьменніцы і ілюстратаркі Сары Лундберг, што праходзіў у Літаратурным музеі Петруся Броўкі.

Вельмі хочацца, каб традыцыйныя зайчыкі і вавёрчкі на старонках айчынных выданняў саступілі месца больш удумлівым і глыбокім вобразам. Кніга для сямейнага чытання і разважання дае падставу падрабязна разгледзець малюнкi, адшукаць падтэксты і алюзіі. Так, на старонках у Сары Лундберг можна пабачыць адсылкі да сусветнаведомых эпасаў, інтэртэкстуальныя спасылкі на казкі, на іншых мастакоў і эпохі. Пры гэтым прадстаўнікі выдавецтва ўзважваюць не толькі мастацкія якасці работы, але і ацэньваюць яе з пункту гледжання дзіцячай псіхалогіі, напрыклад, ці не занадта драматычны для чатырохгадовага дзіцяці малюнак, дзе на пірсе асуджаны на расстанне хлопчык цягнецца да сяброўкі, што адплывае на караблі. Ці можна ў нас пабачыць, каб знакаміты мастак працаваў над выданнем для гадавалых дзетак? У лепшым выпадку друкаванку на тэму “вось гэта — восень”, “тут сабака пад плотам” камплітуюць малюнкамі з фоташопа, а ў Швецыі ілюстратар для “несур’ёзнай” кнігі стварае цэлы свет. У скандынаўскай краіне ідуць сур’ёзныя спрэчкі, ці трэба распавядаць малым пра смерць, як можа выглядаць у дзіцячай кнізе д’ябал, якой павінна быць адзінота і Нішто, і як візуальна паднесці ў паэтычнай казцы эпізод з Чарнобыльскай станцыяй, каб не прыпыніць саму гісторыю (бо бацькі пераключацца на тлумачэнне страшэннай катастрофы, і аповесць згубіць увагу чытача).

Можа, таму ў скандынаўскіх ілюстратараў сваё кола прыхільнікаў. Там чытачы свядома ідуць у кнігарню па імя. Дарэчы, імёны замежных мастакоў добра вядомы беларусам. Запытайцеся на любым сталічным кніжным кірмашы, што шукаюць бацькі. Упэўнена, неаднаразова пачуеце пра ўзгаданага мною Свэна Нурдвікста (асабліва выпрабаванні Пэтсана і ката Фіндуса), а таксама нямецкага мастака-ілюстратара Аляксандра Штэфенсмайера (напрыклад, серыю пра карову Лізелоту), яго англійскага калегу Аксэля Шэфлера (гісторыі пра Груфала). На жаль, у гэтым модным топе няма айчынных аўтараў...

Завяршыць хочацца пазітыўна. Летась з’явілася шыкоўная беларускамоўная казка Дар’і Вашкевіч “Баваўняная дзяўчынка” з арыгінальнымі ілюстрацыямі Алены Медзяковай. Сёлета ў “Мастацкай літаратуры” выйшла ілюстраваная кніга Алега Аблажэ “Красамоўнае сэрца”. Гэтыя крокі прыкметныя не для ўсіх, і пакуль выглядаюць кропляй у моры падобнай замежнай літаратуры. Аднак, хто ведае: можа, яна стане тым ручаём, што зробіць імя айчыннай ілюстраванай — якаснай і папулярнай — кнізе сярод суайчыннікаў.

K

“К” працягвае падводзіць вынікі рэалізацыі Дзяржаўнай праграмы “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады. Гэтым разам у фокусе ўвагі — Віцебская вобласць. Тут, як і ў іншых рэгіёнах краіны, кіраўнікі аддзелаў узрадаваныя тым, што Дзяржпраграма дазволіла ажыццявіць поўную камп’ютарызацыю сельскіх бібліятэчных устаноў, а таксама набыць неабходныя інструменты для мясцовых дзіцячых школ мастацтваў. На жаль, на гэтым згадкі пра станючае зазвычай перапыняюцца і настае чарга праблемных пытанняў. І праблемы гэтыя — розныя.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Кіно ў РЦК

Скажам, у Верхнядзвінскім раёне дзеяннем і вынікамі Дзяржпраграмы вельмі задаволены. Дзіва што: згодна з Рэспубліканскай праграмай цягам амаль пяці гадоў у адным з гарадскіх будынкаў канца XIX стагоддзя, дзе меркавалася размясціць мясцовы раённы гісторыка-краязнаўчы музей, праводзіліся рамонтныя работы. Па словах начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Верхнядзвінскага райвыканкама Надзеі Масквічовай, за гэты час на рамонт было выдаткавана з абласнога і мясцовага бюджэту прыблізна 3 мільярды рублёў. А сёлета, 1 верасня, установа культуры адчыніла свае дзверы для наведвальнікаў.

— Праўда, спачатку мы адчынілі музей 9 мая — для нашых ветэранаў вайны, якія змаглі на Дзень Перамогі пабываць у новай установе культуры, — адзначыла суразмоўца. — Пасля гэтага музейная ўстанова працавала ў тэставым рэжыме, а першы дзень восені стаўся афіцыйным днём яе адкрыцця. Дарэчы, акрамя сродкаў бюджэту, частка грошай на рамонтныя работы была зароблена дзякуючы правядзенню раённых суботнікаў.

На жаль, яшчэ адзін пункт Дзяржпраграмы, дзе гаворыцца пра капітальны рамонт кінатэатраў, у Верхнядзвінску так і не быў выкананы.

— Справа ў тым, што наш кінатэатр “Кастрычнік” зараз не выкарыстоўваецца: ягоны будынак падлягае зносу, — кажа Надзея Масквічова. — Плануем зрабіць кіназалу ў раённым Цэнтры культуры, які цяпер знаходзіцца на рэканструкцыі.

Справа рамонтна галоўнай установы культуры, па словах кіраўніка сферы, расцягнулася ў часе: яшчэ некалькі гадоў таму ў РЦК была праведзена замена вокнаў, а таксама даведзена да ладу спартыўная зала і памяшканні для спартсменаў. На гэтым рамонтныя работы пакуль што прыпыніліся. Цяпер праектна-каштарысная дакументацыя па рэканструкцыі Цэнтра культуры праходзіць карэкціроўку, і, як спадзеецца Надзея Масквічова, у хуткім часе на гэтым аб’екце зноў пачнуць завіхацца будаўнікі.

— Справа ў тым, што асноўныя фінансавыя плыні часова былі скіраваны на музей, таму справы з рамонтам у РЦК і замарудзіліся, — кажа візаві. — Але кіраўніцтва ўпраўлення Віцебскага аблвыканкама ведае пра нашу

сітуацыю, і, спадзяюся, паспрыяе ў даядзненні да лагічнага завяршэння рэканструкцыі галоўнай установы культуры раёна.

Ад інструментаў да рамонтаў

Але не ўсюды так дрэнна з кінатэатрамі. Напрыклад, у кінатэатры “Світанак” у Лёзна, як распавяла мне начальнік аддзела ІПКСМ мясцовага райвыканкама Таццяна Шульган, яшчэ ў 2011 годзе быў зроблены невялікі рамонт. Там давалі да ладу фасад будынка, замянілі вокны і дзверы. Праўда, гэта былі сродкі з раёбюджэту: капітальнага рамонтна ўстанова так і не дачакалася, хаця па плане, прапісаным у Дзяржпраграме “Культура Беларусі”, ён павінен быў пачацца ў 2013 годзе. Дзякуй і за тое, што ў канцы 2012-га ў “Світанку” была

Кінатэатры і паказчыкі

Віцебшчына: вынікі Дзяржпраграмы “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады

ўсталявана 3D-сістэма ў невялікай зале на 25 месцаў...

Як адзначыла Таццяна Шульган, нягледзячы на недахопы, Дзяржпраграма вельмі дапамагла. Так, у 2011 годзе на рэканструкцыю Раённага дома культуры было накіравана прыкладна 3 мільярды рублёў. Да таго ж, на сёння ў райцэнтры працяваюцца рамонтныя работы на яшчэ адным аб’екце — Культурна-аздараўленчым цэнтры, дзе да 2013 года месцілася, апроч спартыўных устаноў, і Цэнтральная раённая бібліятэка.

— Пакуль ідзе рамонт, нашы бібліятэкары, на жаль, вымушаны арэндаваць сабе памяшканні ў чатырох розных месцах горада, — кажа Таццяна Шульган. — Таму завяршэння рэканструкцыі Культурна-аздараўленчага цэнтра мы чакаем з вялікай нецярплівасцю.

3 2013 года на гэтым аб’екце было асвоена больш за дзесяць мільярдаў рублёў. Завяршэнне будаўнічай эпапей плануюцца налета.

— Акрамя раённай бібліятэкі, у гэтым цэнтры мы мяркуем размясціць і выставачную залу Дома рамёстваў, — адзначыла Таццяна Шульган. — Справа ў тым, што Лёзненскі РДР хоць і мае свой будынак, але ён, на жаль, вельмі малы. Каб развівацца, нам неабходныя большыя плошчы.

Без кінатэатраў

Між тым я нездарма задаваў кіраўнікам аддзелаў пытанне пра кінатэатры. Так, згодна з Дзяржпраграмай, капітальныя рамонтны ў гэтых установах цягам пяці гадоў планавалася правесці ў Новалукомлі, Гарадку, Полацку, Паставах, Шаркаўшчыне і ў іншых гарадах Віцебскай вобласці ды ўсталяваць у абноўленых будынках адпаведнае сучаснасці абсталяванне для дэманстрацыі кіно. Меліся таксама задумкі па пабудове новых кінатэатраў у Віцебску, Оршы, Лепелі, Глыбокім, Сянно, Шуміліне, Бешанковічах,

Суражы, Дуброўне, Расонах, Ушаха і Чашніках (пункт 56.1 Дзяржпраграмы). Але ж ці здзейсніцца гэтыя амбіцыйныя планы?

Скажам, намеснік начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Лепельскага райвыканкама Тамара Бароха пра намер пабудоваць у райцэнтры кінатэатр ведала.

— Але, як вы разумееце, гэта будаўніцтва, што называецца, “з нуля”, і яно патрабуе значных матэрыяльных выдаткаў, — растлумачыла Тамара Максімаўна. — Таму грошай пад гэты праект мы так і не дачакаліся.

Нягледзячы на гэта, пазітыў ад дзеяння і вынікаў Дзяржпраграмы ў раёне не прыхоўваюць.

— Мы змаглі цалкам забяспечыць камп’ютарамі сельскія бібліятэкі, — кажа Тамара Бароха. — Праўда, паказчыкі па наведальнасці ды па павелічэнні клуб-

вамі культуры справы таксама не надта станоўчыя.

— Матэрыяльна-тэхнічная база нашых устаноў культуры вельмі слабая, — кажа кіраўнік сферы. — Спадзяваліся на Дзяржпраграму на 2011 — 2015 гады, але, на жаль, значных фінансавых сродкаў па ёй так і не атрымалі. Таму, мабыць, і не змаглі выканаць паказчыкаў па павелічэнні наведальнасці бібліятэк і колькасці клубных фарміраванняў. Вельмі спадзяёмся на абласную ярмарку-кірмаш працаўнікоў сяла “Дажынкi”, якую плануецца зладзіць у Сянно налета. У сувязі з будучым святата, натуральна, мяркуецца ўмацаваць матэрыяльна-тэхнічную базу нашых устаноў.

У якасці заключэння

Як кажа намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення ІПКСМ Віцебскага аблвыканкама Ларыса Аленская, Дзяржаўная праграма “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады была важная тым, што згрупавала ў адно цэлае тыя накірункі ў сферы, па якіх патрабавалася працаваць. Іншая справа, што эканамічная сітуацыя часам дыктавала свае ўмовы.

— Найперш гэта тычыцца ўмацавання матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстаноў культуры таго ці іншага раёна Віцебшчыны, — кажа суразмоўца. — Цяпер, у сувязі з сённяшнімі эканамічнымі рэаліямі, раёны сыходзяць з сваіх фінансаў ды магчымасцей рэгіянальнага бюджэту. Таму не заўсёды і не ўсюды ў нас атрымалася зрабіць тое, што задумвалася пяць гадоў таму.

Закранула прадстаўнік аблвыканкама і пытанне выканання паказчыкаў.

— На жаль, мы не змаглі выканаць даведзеныя лічбы, бо, як вы ведаеце, за пяць гадоў змяніліся ўмовы існавання ўстаноў культуры, маю на ўвазе скарачэнне вясковага насельніцтва і аптымізацыі сферы, — адзначыла Ларыса Аленская. — І ў гэтым — праблема тых дакументаў, якія прымаюцца адразу на пяць гадоў. Як на маю думку, падобныя рэспубліканскія праграмы павінны праходзіць пастаянную карэкціроўку з улікам тых або іншых эканамічных, дэмаграфічных, сацыяльных рэалій. Інакш мы і ў наступных праграмах будзем мець праблемы па выкананні даведзеных паказчыкаў, хоць, як пэўны арыенцір, яны нам і патрэбныя...

Што да праблем з пабудовай новых кінатэатраў, дык і па гэтым пытанні маюцца свае адказы.

— Справа ў тым, што Дзяржпраграма ўлічвала праграму па развіцці кінавідзапракатных арганізацый Віцебскай вобласці, — адзначыла Ларыса Аленская. — Але гэтыя планы меліся ў 2010 годзе, а цягам 2011 — 2015 гадоў яны так і не былі здзейснены, бо не займелі пад сабой належнага матэрыяльнага грунту. Таму нам даводзілася выходзіць з гэтай сітуацыі наяўнымі сіламі. Напрыклад, у рамках абласнога фестывалю-кірмашу працаўнікоў сяла “Дажынкi”, які ладзіўся ў 2014 годзе ў Гарадку, мы правялі, сярод іншых работ у мясцовых установах культуры, мадэрнізацыю кінатэатра “Радзіма”, набылі найноўшае абсталяванне. Тое самае зрабілі сёлета і ў Талачыне, дзе адрамантавалі мясцовы кінатэатр “Колас”. Мабыць, так будзем рабіць і далей пры правядзенні абласных святаў працаўнікоў сяла ў іншых райцэнтрах рэгіёна...

K

Часцяком людзі не ата-самліваюць паняцце самабытнасці краіны не пасрэдна з творцамі, але менавіта яны і назапашваюць нашу непаўторную культурную спадчыну.

Трэба часцей даносіць гэтае разуменне да грамадскасці, а таксама сцвярджаючы ў свядомасці думку, што кожны аўтар павінен мець вызначанае законам ўзнагароджанне і магчымасць абараняць свае правы.

Я ўваходжу ў Аўтарскі савет пры НЦІУ не першы год і хачу зазначыць, што ў ім сапраўды шмат актыўных людзей, прынамсі, сярод кампазітараў: Леанід Захлеўны, Эдуард Зарыцкі, Алёг Елісеенкаў, Леанід Шырын... Зараз мы занепакоены тым, каб аўтарскія ўзнагароджванні, незалежна ад формы выкарыстання твораў, выплачваліся адпаведна закону аб аўтарскім праве і сумежных правах.

Сутыкаўся я і з тым, што не кожны разумее, чым з'яўляюцца для талентаў аўтарскія адлічэнні. Гэта, па сутнасці, той заробак, на які можа існаваць творца. Не з'явіцца новых песень, якім наканавана праслаў-

Стварыць. І абараніць!

меркаванне

Алём МОЛЧАН, кампазітар, старшыня Аўтарскага савета пры Нацыянальным цэнтры інтэлектуальнай уласнасці

ляць нашу краіну, калі кампазітар, каб пракарміць сабе, павінен будзе ўладкоўвацца куды-небудзь не па профілі, а пасля працоўнага дня выціскаць з сябе натхненне! На жаль, не ўсім зразумела, што творчая праца таксама прагне развагі і сталага загляблення ў тэму. Адсюль і меркаванне, што аўтарскія адлічэнні патрабуюць толькі з-за сквапнасці...

Мне, як старшыні, хацелася б большага ўдзелу аўтараў у грамадскіх абмеркаваннях. Не так даўно мяне запрашалі ў Клуб народных кампазітараў і паэтаў. Я ім нагадаў, што мала "нарадзіць" твор: яго патрэбна і абараніць. Неабходна больш шчыльна цікавіцца законатворчасцю, знаёміцца з прававым бокам справы, агучваць свае думкі ў мас-медыя. Няхай не ўсе працягаюць тую прапанову па ўдасканаленні пыта-

няў, якія тычацца інтэлектуальнай маёмасці, аднак пачуць творцу можа той, хто прымае рашэнні. Зразумейце, немагчыма вырашаць праблему, якой быццам і не існуе...

Пытанне інтэлектуальнай уласнасці — гэта каталізатар самапавагі і пашаны адзін да аднаго. Кожны разумее, што ў краме нельга ўзяць тавар бясплатна. А ў афішы можна не указаць імя, маўляў, ніякіх наступстваў, акрамя пакут сумлення... Асабліва ж хвалюе пытанне аўтарскіх спрэчак: пераапрацоўка, недакладна названае імя, маральная шкода. Скрозь не ўказваюць імя ў праграмах, буклетах, дысках, на тэлеканалах. А слухач робіць выснову, што менавіта выканаўца напісаў тую песню. У сеткавых крамах гучыць фонам музыка, за якую не паступае аўтарскіх адлічэнняў...

Наш закон аб аўтарскім праве і сумежных правах добра працуе, аднак яго народная рэалізацыя прыхрамае. Напрыклад, пайшла тэндэнцыя выдаваць чужое за сваё. Прынамсі, аднойчы выйшаў дыск, у якім было ўказана, што ў маёй кампазіцыі "Хрыстос уваскрэс!" на словы Дзмітрыя Меражкоўскага "музыка класічная, словы народныя"! Каб змагца з татальнымі парушэннямі праваў інтэлектуальнай маёмасці, высілкаў адной асобы не хопіць. Магчыма, у гэтай справе дапаможа праваўласніцкая грамадская арганізацыя, якая займалася б менавіта аўтарскімі спрэчкамі. Пры ёй проста неабходна стварыць экспертны савет (напрыклад, з членаў Беларускага саюза кампазітараў), які даваў бы для суда заключэнні. Я апісаў сваю мару, але пры яе ажыццяўленні аўтарам было б лягчэй абараняць інтэлектуальную маёмасць...

Мяне часта пытаюць культурна-бюрокраці, ці можа самадзейнасць выкарыстоўваць у сваіх выступленнях песні, не сплываючы аўтарскія адлічэнні. Давайце сыходзіць з таго, што такое прафесійны калектыў, а што — самадзейны. Прафесіяналы атрымліваюць заробак за выступ-

ленні, яны прадаюць білеты, значыцца, абавязаны запойніць "рапарцічку" і даслаць яе ў НЦІУ. Калі ж самадзейны ансамбль не выходзіць на агульнанародную аўдыторыю, на СМІ, не мае прыбытку, то можа выконваць нумары і без адлічэнняў.

Каб пазбегнуць недарэчнасцей, перад тым, як браць твор (мэта тут не істотная — на пераапрацоўку, аранжыроўку, арыгінальнае выкананне, гучанне ў эфіры ці іншае), лепш за ўсё падпісаць дагавор з аўтарам (ён можа быць з пазначэннем пэўнай сумы альбо бязвыплатны). У гэтым выпадку літара закона выканана, а аўтар будзе ведаць, кім, дзе і на якіх умовах яго твор выкарыстоўваецца. Дарэчы, бязвыплатны дагавор пакідае магчымасць аўтару ў пэўным выпадку абараняць маральны ўрон. Маёмасныя і немаёмасныя правы ва ўсім свеце ўжо здаўна непахісна практыка. Памятайце, што аўтарскія пытанні — гэта ў першую чаргу пытанне агульнай культуры грамадства.

Занатавала
Настасся ПАНКРАТАВА

Ізноў працягну тэму фестывальнага руху на прыкладзе фестывалю "Звіняць цымбалы і гармонік".

Упэўнены, у яго палажэнні варта прапісаць, што леташні ці пазалеташні лаўрэат форуму сёлета не можа браць удзел у конкурснай праграме. Інакш з года ў год мы будзем бачыць сярод пераможцаў адных і тых жа артыстаў. Для некаторых абласцей гэта самы просты варыянт: замест таго, каб шукаць новыя таленты, узяць калектыў ці асобу, якія сябе зарэкамендавалі, а праз гэта быць упэўненымі, што пачэснае месца такі канкурсант атрымае. Праўда, бываюць сітуацыі, што ў вобласці і выбару няма. Таму і працуе на прэстыж рэгіёна шчыльнае кола раскручаных самадзейных артыстаў. Мяркую, такая сітуацыя — вынік недапрацоўкі тых, хто паводле службога абавязку мусіць клапаціцца пра культуру ў рэгіёне. Між тым мае сэнс накіроўваць выканаўцаў, якія не маюць рэгалій, званняў, але для якіх удзел у фестывалі стане стымулам творчага росту.

Яшчэ адна з праблем — размыццё ідэі фестывалю. У выніку ён пачынае абрасцаць нетыповымі, неўласцівымі музычнаму святу формамі. На фестывалі паводле вызначэння нічога не можа быць выпадковым. А калі да музычнага фэста прымяраюцца спартыўныя спаборніцтвы ці эканамічныя

Дык шмат ці няшмат?

меркаванне

Тадзюш СТРУЖЭЦКІ, намеснік старшыні Беларускага фонду культуры, ініцыятар і арганізатар шматлікіх беларускіх фестывалюў

форумы, дык паўстае пытанне: прычым тут фестываль? Перанасычанасць фестывалю іншымі мерапрыемствамі не на карысць іх асноўным удзельнікам. Урэшце, ёсць галоўнае, і ёсць другаснае... Такое можа быць. Але дадатковага элементу не павінна быць замнога. Публіка мае канцэнтравана на прыярытэтным. Гледачоў, дарэчы, таксама не бывае шмат. Я мог бы прывесці канкрэтныя прыклады па многіх фестывалях, калі на сцэне людзей знаходзіцца больш, чым у зале... Таксама і ў Паставах на сёлетнім фестывалі і зала, дзе адбываўся конкурс "Хто каго?", і амфітэатр не былі перапоўненымі. Чаму? Мо публіка недастаткова праінфармавалі? А з ёй трэба працаваць!

Праблемы фестывальнага руху наўпрост звязаны і з перспектывай фарміравання турыстычнага патэнцыялу краіны і канкрэтна — сегменту фестывальнага турызму. Пакуль што работнікі культуры гэтым не займаюцца. А да спецыялістаў турбізнесу адпаведныя праблемы, відаць, пакуль не дайшлі. Мяркую,

бліжэйшым часам мы зможам адпрацаваць на базе фестывалю ў Паставах (ёсць там яшчэ і адметны фестываль "Гучаць старадаўнія органы Пастаўшчыны") цікавыя фестывальныя туры і зарабляць на гэтым неабходны для іх арганізацыі сродкі. Бо менавіта ў названым раёне для гэтага ёсць неабходныя перадумовы: і дастатковая колькасць помнікаў гісторыі і культуры, і прыгожыя краявіды, і турыстычная інфраструктура — кафэ і рэстараны, Дом рамёстваў з вялікім выбарам сувенірнай прадукцыі, і падрыхтаваныя спецыялісты. Мабыць, вы запытаецеся, а дзе ў Паставах турыстаў размяшчаць? Для гэтага можна задзейнічаць, акрамя наяўных гасцініц, інтэрнаты, навакольныя аграгаспадарствы. Згадваю сваю артыстычную маладосць... Калі наш калектыў на гастролях за мяжой раз'язджаў па дзясці гарадах краіны, за намі з горада ў горад ездзілі аматары народнага мастацтва. А што, турггрупы з Мінска або Віцебска не могуць прыехаць на фестываль у адны толькі Паставы?

Цікавым для фестывальнага руху можа быць досвед Будслаўскага фэсту. Летась на ім было каля 20 тысяч паломнікаў — а там ні гасцініц, ні інтэрнатаў. Але ёсць месца, якое адводзіцца для палатачнага гарадку. У тым гарадку ёсць нават сцэнічная пляцоўка. А яшчэ паломнікаў размяркоўваюць па кватэрах і дамах. А ўпершыню я такое бачыў яшчэ ў 1980-х у Галандыі, куды прыязджаў з калектывам. Усе ўдзельнікі фестывалю збіраліся на сход у мэрыі мястэчка. Туды ж прыходзілі і мясцовыя жыхары, гатовыя даць гасцям прытулак. Абвешваюць: "Вось ансамбль "Крупіцкія музыкі" з Беларусі. Хто іх возьме да сябе?" І знаходзіліся людзі, што рассялялі нас і іншых па кватэрах.

У 1990-я ў Беларусі сфарміравалася даволі стройная сістэма рэспубліканскіх фестывалюў фактычна па ўсіх відах і жанрах народнага мастацтва. На жаль, як я ўжо згадаў раней, шэраг з іх мы згубілі. А без аўдыторыі, без перыядычных выходаў на публіку творчыя калектывы гібеюць. Пасля 2003 года, лічы, не праводзіцца рэспубліканскія фестывалі аматарскага тэатральнага мастацтва. Можа, і з гэтай прычыны мы імкліва губляем тэатральныя калектывы? Трэба вяртаць страчанае, калі мы маем за мэту захаванне сваёй нацыянальнай адметнасці. Ці фарміраваць пад гэтую праграму новыя фэсты, новыя культурныя імпрэзы. У Польшчы і Германіі на-

ват невялікія гарадкі і вёскі маюць фестывалі як паўнаватарскія святы для мясцовага люду і шматлікіх гасцей. І разглядаюць іх перш за ўсё як выдатную магчымасць шырокай прэзентацыі свайго рэгіёна. І калі хто гаворыць, што ў нас сёння шмат ці нават зашмат фестывалюў, дык, відаць, недаацэньвае іх сапраўдны ролі. Ды і не можа быць іх многа. Проста кожны фэст мусіць выконваць сваю функцыю. Быць адметным — як "Мотальскія прысмакі" і "Берагіня", як "Звіняць цымбалы і гармонік" і Фестываль нацыянальнай культуры... Сёння ў нас такіх запатрабаваных і раскручаных фестывалюў і дзясятка не набярэцца. Іх жа мусіць быць значна больш...

Занатаваў Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Тым часам

Міжнародны фестываль народнай музыкі "Звіняць цымбалы і гармонік" святкуе 25-годдзе. 11 снежня Беларуска фонд культуры разам з Белдзяржфілармоніяй і пры падтрымцы Міністэрства культуры ладзяць гала-канцэрт лаўрэатаў фестывалю. У вялікай зале Белдзяржфілармоніі выступяць лепшыя самадзейныя калектывы і выканаўцы краіны, а таксама — Нацыянальны акадэмічны народны аркестр Рэспублікі Беларусь імя Іосіфа Жыновіча.

Нашы выпускнікі маюць прафесію падвойнага прызначэння. Каледж рыхтуе мастака і выкладчыка. І калі па заканчэнні каледжа яны не паступаюць у вышэйшую навучальную ўстанову, дык едуць працаваць па рэмеркаванні.

Канешне, адпраўляць гараджаніна ў глыбінку, у вёску, на два гады на адпрацоўку — складаны момант. Не ўсе выпускнікі каледжа туды едуць, не ўсе жадаюць, але такія ёсць. Так мы рыхтуем спецыялістаў, але некаторыя з іх, на жаль, потым асядаюць у камерцыйных фірмах, дзе яны запатрабаваны. Больш дакладна — запатрабаваны дызайн. Практычна ўсе нашы дызайнеры адразу могуць знайсці сабе працу. Можа, з не надта вялікай зарплатай, але гэтыя людзі пасля атрымання дыплама не ў пустэчу ідуць.

Апошнім часам можна пачуць меркаванні, што дызайнераў у Беларусі рэдка і што варта скараціць

Адсеў — справа звычайная

меркаванне

Генэдзь ФІДОТАЎ, выкладчык Гомельскага дзяржаўнага мастацкага каледжа

колькасць інстытуцыў, якія іх рыхтуюць. Скажу, што гэта прафесія, як і ўсе творчыя, традыцыйна мае вялікі адсеў. І ён доўжыцца ўвесь час, пачынаючы ад мастацкай школы і заканчваючы вышэйшай навучальнай установай. І пасля ВНУ далёка не ўсе працуюць паводле набытай творчай прафесіі. Сярод тых, з кім я ў адзін час вучыўся ў Акадэміі мастацтваў, сёння дзевяць дзясятых займаюцца чымсьці, да мастацтва бліжкім. Але ёсць тыя, хто пакінуў вучобу на трэцім, чацвёртым курсах і заняўся зусім іншымі справамі. Хто ў гандаль пайшоў, хто яшчэ кудысьці.

Калі мы скароцім колькасць сярэдніх навучальных устаноў культуры і мастацтва, дык ВНУ не будзе

з каго выбіраць... А адбор сам па сабе вельмі важны. Груба кажучы, чалавек, які атрымлівае вышэйшую адукацыю, мусіць быць прасеяны праз дробнае сіта. Аднак калі чалавек не скончыў інстытут ці каледж, тое яшчэ не значыць, што ён няздара. Проста гэта не зусім тая прафесія, якой ён мусіць займацца. Таму так багата і адсеіваецца. Да ўсяго, не лічу, што ў нас у рэспубліцы многа навучальных устаноў культурнай сферы.

Адносна ж прыныцыпаў навучання маю такую думку: удзел у Балонскім працэсе можа нам гукнуцца. Я сутыкаўся з выпускнікамі еўрапейскіх навучальных устаноў і праз свае назіранні магу зрабіць выснову: на-

яўная сёння ў Еўропе сістэма адукацыі дазваляе прайсціся па вярхах, але базавай, глыбокай адукацыі яна не дае. І ў выніку атрымліваецца, што чалавек, маючы на руках дакументы, што ён мастак, дызайнер, рэжысёр, неабходных ведаў, адпаведных гэтым прафесіям, не мае. Еўрапейская адукацыя дазваляе чалавеку прыйсці на любым этапе, выбраць сабе з навучальнай праграмы нейкі кавалак, засвоіць яго, атрымаць "корку" і лічыць, што ён, напрыклад, цудоўны мастак. Гэта набліжана да таго, як вучацца малюнку паводле друкаваных дапаможнікаў, якіх зараз шмат у продажы. Ёсць інструкцыі, скажам, як намалюваць жывёлу, і вось чалавек, навучыўшыся па кніжцы, як з папаймагой трох авалаў можна намалюваць асяпя, стане лічыць сябе мастаком, ды яшчэ прасунутым.

І што рабіць? Савецкая адукацыя, канешне ж, не панаця. Але ў той сістэме мелася цудоўная рэч — акрэсленая, уцягнутая, паспядоўная структура. Усе этапы гэтай адукацыі адзін другі перакрывалі, і заўжды была магчымасць паўтору нейкага з іх, што адпавядала прыцыпу "паўтарэнне — маці вучэння".

У час маёй вучобы ў Акадэміі некалькі знаёмаў са старэйшага курса вырашылі павучыцца ў Еўропе і паехалі паступаць у Мюнхен. Паступілі. Правучыліся там год і... вярнуліся ў нашу Акадэмію. Па іх словах, "нам там няма чаму вучыцца, мы проста згубілі час". Не аказалася за мяжой тых, хто мог даць ім тое, па што яны туды выправіліся. Нават з гэтага прыкладу бачна, што нам варта трымацца за тое, што правярана часам, адпавядае нашай культурнай сітуацыі і мае перспектыву.

Занатаваў Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Меркаванні калумністаў і экспертаў газеты не абавязкова адлюстроўваюць пункт гледжання рэдакцыі.

Тэндэнцыі

Аэрапорты замест замкаў

(Заканчэнне. Пачатак на старонках 2 — 3.)

Нямецкія эксперты ў адзін голас адзначалі: падрыхтоўка намінацый у Спіс сусветнай спадчыны ні ў якім разе не павінна адбывацца сіламі пары-тройкі энтузіястаў у вольны ад іх асноўнай працы час: гэта сур'ёзны працэс, які патрабуе паслядоўнасці. Вельмі цікава было назіраць у гэты момант за тварамі беларускіх спецыялістаў, на якіх адна за адной з'яўляліся сумныя ўсмешкі.

— Карыстаючыся міжнароднымі практыкамі, для падрыхтоўкі намінацый трэба ствараць адмысловую рабочую групу, якая б складалася з разнапрофільных спецыялістаў — гісторыкаў, мастацтвазнаўцаў, рэстаўратараў... — тлумачыць Ала Шашкевіч. — Да ўсяго, папраўдзе неабходным я лічу абавязкова ўключачаць у яе замежных экспертаў — нашы, як я ўжо казала, даволі ізаляваныя. Прычым гутарка зусім не пра прафесійную кампетэнтнасць, але менавіта пра “ўбудаванасць” у тыя самыя міжнародныя трэнды.

Здавалася б, падрыхтаваць невялікае дасье аб'екта з адпаведным візуальным матэрыялам пад сілу ледзь не студэнту. І таму “наш чалавек” здатны моцна здзівіцца, пачуўшы, што гэтая справа вымагае немалых выдаткаў. Тым не менш, як адзначыла Ала Шашкевіч, люксавы тут — процьма. Нават некалькі:

— Трэба разумець, як у такіх дакументах будуюцца фразы, якія ідыёмы для іх уласцівыя, як правільна расставіць акцэнт. Як паказвае наш досвед, просты перакладчык на англійскую з такой задачай не справіцца, таму патрэбны прынамсі вельмі кваліфікаваны рэдактар.

■■■

Няма сумневу ў тым, што прапанаваныя нямецкімі экспертамі ідэі здатныя выклікаць у многіх нашых суайчыннікаў хіба што неўраўнаважанае. Маўляў, нам бы Крэўскі замак уратаваць, а вы тут кажаце пра нейкія аэрапорты альбо “сталінкі”...

Яно і зразумела: надта розны ў нас і ў іх гістарычны кантэкст. Калі мы спаквалі адраджаем ды ментальна засвойваем уласны “залаты фонд”, стомленыя ад сваіх замкаў ды сабораў заходнееўрапейцы актыўна шукаюць “нешта новенькае”. Але тут варта адразу ўлічыць, што дзейнасць па прасоўванні нашых аб'ектаў у Спіс UNESCO ад пачатку скіравана менавіта на эксперта. Адапаведна, прыярытэты тут могуць быць цалкам іншыя. Як і ўвогуле стаўленне да гэтай справы.

Яшчэ адзін госьць з Нямецчыны, прафесар Вольфганг Шустэр, выказаў папраўдзе правакацыйную думку: тыя немалыя грошы ды высілкі, якія выдаткоўваюць дзяржавы, каб прасунуць свае пазіцыі ў Спіс сусветнай спадчыны, куды больш рацыянальна выкарыстаць для вырашэння праблем таго ці іншага канкрэтнага помніка. Маўляў, для самой сусветнай спадчыны гэта было б нават лепей. Але калі ўжо палітыкі ды грамадскасць ва ўсім свеце лічаць інакш, спецыялістам нічога не застаецца, як толькі гуляць у гэтую гульню. І гуляць у яе трэба па правілах.

K

Мой выбар быў не выпадковым. Мінская дзіцячая бібліятэка №1 па адрасе Гарадскі вал, 3. Самы цэнтр сталіцы. Прызнацца, апошнім разам наведвала яе даўнавата: мітусня і наяўнасць электроннага рыдара робяць сваю справу нават адносна аматараў кнігі і ўласна бібліятэк. А вось у дзяцінстве ўсё было інакш: і час знаходзіўся, і сілы, каб кнігі трыць (а быў іх ладны стос) давезці з цэнтра ў свой спальны раён. Так што ў нядзелю я, лічыце, знаёмілася з установай свайго дзяцінства наноў, тым больш што раней ведала толькі адну яе функцыю — кнігаабмен.

■■■

Першыя чытачы завіталі яшчэ за дзесяць хвілін да яе афіцыйнага адкрыцця. Дарэчы, у выхадны дзень яна адчыняецца а 10-й гадзіне, як і ў будні дні. Маладая мама нешта прыглядала для сябе на дарослым абанемце, а вакол яе круцілася дзіця гадоў пяці. Марына Анатольеўна Сакалова, што якраз адказвае за гэтую прастору, тлумачыць мне: дзіцячая бібліятэка насамрэч працуе для людзей любога ўзросту (і, галоўнае, фонд можа задаволіць, у тым ліку, і інтарэсы дарослых), але акцэнт робіцца на дзецях. І яны ў такіх установах — галоўныя, прынамсі, тут: “дэшкі” (дашкольнікі), пачатковая школа, 6 — 8-я класы і амаль дарослыя падлеткі. Асноўная аўдыторыя першай дзіцячай бібліятэкі, як па абанемце, так і па наведваннях наогул, — асобы да 15 гадоў уключна. Усяго база налічвае 4752 чытача без уліку філіяла. Часцей на старэйшы абанемент запісваюцца пяці-сямкласнікі, якія прыходзяць ва ўстанову ўжо без бацькоў. З самых жа сталых — бабулі па 75 гадоў.

Супрацоўніца ўстановы Вольга Богук з самага ранку занятая. Знаёмімся — і пачынаем рыхтавацца да мерапрыемства, што ўжо на носе — сямейнай сустрэчы па тэме “Вакол свету з літаратурнымі героямі: падарожжы па краінах і кантынентах”. “У мінулы раз сабралі многа сем'яў, таму вырашылі прарэсці дадатковую сустрэчу”.

■■■

Разнастайныя дзеі ў першай дзіцячай — справа сістэматычная, і гэта не “паказуха” для журналіста. Пачалі прыходзіць мамы з малымі: гэтым разам дарослых толькі трое, напэўна, справу падсавала надвор'е не толькі з першым снегам, але і з галалёдам. Ганна, мама мо чатырохгадовай Арышы, пацвярджае: на імпрэзах зазвычай больш актыўнасці. У тым ліку дзякуючы ёй самой (гэта ўжо маё меркаванне), бо Ганна амаль заўсёды выступае як адна з арганізатараў, забяспечвае падтрымку бібліятэкі з боку бацькоў, частку творчага кірунку, каардынуе працу бацькоў з супрацоўнікамі бібліятэкі. Гэтым разам нават прывезла шарлотку. Вось і пытанне: ці кожная матуля здольная на такую “подзвігі выхаднага дня” і ці кожная бібліятэка гатова стаць на некалькі гадзін сапраўдным дзіцячым садком, па якім носяцца маленькія дзеці?

“Падарожжы па краінах і кантынентах” прайшлі паспяхова і не марна для прысутных дзяцей: яны атрымалі каліва неабходных ведаў пра Беларусь, нашых суседзяў, карту свету, прыроду. Маленькія гледачы, дарэчы, рэагавалі жыва, удзельнічалі ў дыскусіі, адказвалі на пытанні, дзяліліся сваімі меркаваннямі.

Пасля “лікбезу” і пачастунку дзеці разбегліся па калідорах (а бібліятэка прасторная: 2 паверхі ў “сталінцы” 1953 года), а дарослыя за гарбатай пачалі размову. Не пра цэны на малако і падарванае здароўе, а пра кнігі. І нічога больш арганічнага я даўно не чула. Аказалася, сярод сучасных бацькоў ёсць тыя, хто не

Кадр з бібліятэчнага жыцця.

У нядзелю не працуюць нават паліклінікі. А бібліятэкі — зусім наадварот. Не раўнуючы — найважнейшыя сацыяльныя службы. І не прастойваюць гэтыя ўстановы культуры пустымі, а поўняцца людзьмі. Але ў гэтым лепш пераканацца самому, наведваючы адну з кніжніц асабіста, як зрабіла ў нядзелю я. І вось якім атрымаўся мой адзін дзень з жыцця бібліятэкі. Дарэчы, а вы даўно бывалі ў бібліятэцы?

Аліна САЎЧАНКА / Фота аўтара

Бібліятэка: рэжым "live"

Мерапрыемства “Падарожжы па краінах і кантынентах”.

Мінскі досвед: натхненне на “подзвігі выхаднага дня”

проста ўважліва ставіцца да таго, што “спажываюць” іх дзеці. Мамы і таты сёння вельмі пераборлівыя ў выданнях, перакладах і нават ілюстрацыях да пэўных твораў і аўтараў. А выбраць на рынку дзіцячай літаратуры ёсць што, па сцвярджэнні тых жа бацькоў: ад класікаў (беларускіх ды замежных) да кніг зусім новых, якімі запуюненыя нашы крамы, выстаўкі-кірмашы і бібліятэкі. Якая свежая дзіцячая літаратура, як аказалася, таксама дзеліцца на дзве групы: сапраўды цяперашня і тая, якая даўно зарэкамендавала сябе за мяжой, але дайшла да нас толькі нядаўна. Беларуская літаратура на фоне агульнага кніжнага кантэксту выглядае сіратліва. Бацькі, якія сядзелі перада мной, сапраўды хацелі б больш глыбока знаёміць сваіх дзетак з роднай мовай, але... Не могуць знайсці такое ж прывабнае чытво для дзяцей, асабліва для дашкаляў, як у замежных аўтараў.

На пытанне, чаму месцам сустрэч стала бібліятэка, прычым не тая, што каля дома, мамы адказалі наступным чынам: ім хацелася не дзе бачыцца, мець зносіны, і кніжніца стала аптымальным рашэннем. А спагадны і кампетэнтны калектыў дзіцячай бібліятэкі № 1 скарэй іх, і месцазнаходжанне перастала быць праблемай.

■■■

Пад страху будынка на Гарадскім вале хто толькі не збіраўся. Сюды за-

вітаюць псіхологі, дызайнеры адзення, юрысты, настаўнікі, артысты, пісьменнікі з розных краін свету. Бібліятэчныя мерапрыемствы выйшлі за рамкі проста чытання і сустрэч: тут праводзяцца і прыродазнаўчыя эксперыменты, і інтэлектуальна-рухомыя квэсты, і гутаркі, і майстар-класы. Пра ўсё гэта мне распавяла тая ж Вольга (працуе ў бібліятэчнай сферы шэсць гадоў), якая збольшага і адказвае за кантэнт установы. Кожную ідэю найперш трэба зацвярджаць у кіраўніцтва, але маладыя кадры рабіць гэтага не баяцца, бо сустракаюць адэкватную рэакцыю на свае задумкі. Бібліятэка таксама супрацоўнічае з некаторымі школамі Мінска і пасёлка Бараўляны, праводзіць вакацыйныя летнікі, дапамагае інтэрнатам літаратурай. Ды і сама ўдзячна прымае дапамогу: прэзентаваць кніжніцы можна друкаваныя выданні, лялькі, пазлы. Але кожная кніга, якая трапляе на паліцу бібліятэкі, праходзіць кантроль: яе правярэ спецыяльны аддзел камплектавання (менавіта дзякуючы яго працы вы ніколі не знойдзеце ў дзіцячай установе тыя ж “50 адценняў шэрага”). Ён, апроч таго, ажыццяўляе выкананне замоў чытачоў, трымае кніжны баланс па горадзе...

■■■

Пасля ранішняга мерапрыемства вырашыла паназіраць за старэйшым пакаленнем супрацоўнікаў першай дзіцячай. Алена Міка-

лаеўна Казакова прыехала ў Мінск гадоў шэсць таму і адразу ўладкавалася сюды па спецыяльнасці. Некалькі апошніх месяцаў працуе на пасадзе намесніка загадчыка ўстановы. Аднолькава лёгка спадарыня Алена прапаноўвае тром розным чытачам літаратуру па іх запытах — пра кацяні Шмяка, азнаямленчую пра СНІД для малодшага школьнага ўзросту ды гістарычную пра ваіну 1812 года на тэрыторыі Беларусі для групы падлеткаў. Пошук патрэбнай кнігі можа займаць пэўны час: і па электронным каталогу, і ў кнігасховішчы ў падвальных памяшканнях. А галоўны стэрэатып, з якім сутыкаюцца бібліятэкары, па словах маёй суразмоўцы, якраз тое, што многія лічаць іх працу занадта лёгкай (нават прымітыўнай) і маларухомай. На свае вочы ўпэўнілася ў адваротным: сучасны бібліятэкар сядзіць мала, думае шмат, шукае альтэрнатыўныя варыянты і стварае інтэлектуальны камфорт сваім гасцям. А яшчэ бярэ на сябе функцыю выхаваўчую. Я заўважыла, што нават у самай добрай бібліятэцы вялікая доля кніг мае сумнеўны характар: танныя раманчыкі, страшылкі, “палёныя” дэтэктывы. У бібліятэку прыходзяць людзі з самым розным літаратурным густам. Калі чытачоў ва ўзросце асабліва не пераробіш, то густ моладзі карэкціроўцы падлягае. Вось і ў гэтай бібліятэцы супрацоўнікі імкнуцца замяніць улюбёную многімі макулатуру тымі ж жанрамі, але ў больш якасным выкананні.

Пытаюцца ў Алены Мікалаеўны пра грошы: ці зарабляе нешта бібліятэка, ці павінна яна гэта рабіць увогуле. Батутаў, прынтараў, мінікаварні ўстанова не мае. Адзінае, за што дазваляе сабе браць грошы, дык за карыстанне камп'ютарам, але сума — сімвалічная. Разумею, тут палітыка такая: дзіцячая бібліятэка павінна быць максімальна даступнай, фінансаванае пытанне можа стаць перашкодай, таму ў першай гарадской усё бясплатна, хоць гэта і не вельмі на карысць заробкам супрацоўнікаў. Дарэчы, яны — традыцыйна маленькія.

Цікавай мне падалася асоба і самага маладога члена калектыву. Яна Яблонская, студэнтка 4 курса Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, пайшла па шляху сваёй маці, што працуе бібліятэкарам у адным з невялікіх гарадоў Міншчыны. Дзяўчына чаканае размеркавання і спадзяецца затрымацца менавіта ў першай дзіцячай. Падзялілася яна і трывожнай навіной: яе спецыяльнасць “Абслугоўванне дзяцей і юнацтва” наступным годам прыпыняе існаванне ва ўніверсітэце, як і шэраг іншых. Быць бібліятэкарам, атрымоўваецца, не прэстыжна... Але Яна будзе, і я ўпэўнена, стане класным спецыялістам.

■■■

Дзень прайшоў незаўважна. Літаральна перад закрыццём дазволілі сабе печыва з гарбатай. Вакол нас лятае папугай Трышка, пастаялец бібліятэкі, у клетцы ціха шабуршаць мышкі, булькае акварыум — ну як дзецям тут можа не падабацца, думаю? А Вольга падхоплівае маю думку аповедам пра нейкага Валянціна, які з заўсёднага гэтай бібліятэкі пераўтварыўся ў высокакласнага спецыяліста. А яго бацькі ў свой час нават пужаліся такой нястрымнай цягі Валянціна да псіхалогіі і галіновай літаратуры...

Яшчэ адна цікавая гісторыя пра першую дзіцячую: аднойчы туды патэлефанавалі дзядуля і скажу, што хоча завесці два чытацкіх білета на сваіх унукаў: аднаму чатыры гады, а другі сёння ў матуліным жываце паварушыўся. Чым не падарунак да дня нараджэння?

K

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

— ...Так, рэнтабельнасць падобных выязных канцэртаў для той жа філармоніі нізкая. Бывае, у зале налічыш усяго чалавек 20 — 30, не больш. І тое добра! Бо калі сярод іх знойдзецца хаця б адно дзіця, якое, упершыню пачуўшы “жывога” музыканта, запаліцца музыкай, захоча самастойна навучыцца граць на тым жа піяніна ці проста слухаць штосьці падобнае, значыць, нашы намаганні не дарэмныя. А можа, з таго дзіця калісьці і зорачка атрымаецца — гэта ж чудоўна! Бо нашы канцэрты — усяго толькі стымул. А надалей патрабуюцца ўласныя намаганні. Але чым часцей тыя стымулы будуць з’яўляцца, тым лепш. Бо з часам яны могуць стаць традыцыяй, увайсці ў добрую звычку.

Толькі хто ўсім гэтым павінен займацца — канцэртна-гастрольны аддзел Беларускай дзяржаўнай філармоніі? Ці, можа, абласныя філармоніі, якія калісьці былі філіяламі сталічнай, а цяпер атрымалі самастойнасць? А можа, самі аграгарадкі? Ці ўласна музыканты, якім заўсёды “больш за ўсё трэба”?

Адзін з найбольш яскравых прыкладаў апошняга — гастрольны тур па Беларусі ў рамках еўрапейскага, зладжаны сусветна вядомымі маладымі беларускімі музыкантамі — віяланчэлістам Іванам Карызнам і піяністам Кірылам Кедуком (больш падрабязна пра гэта — у адным з наступных нумароў “К”). Наш суразмоўца Аляксандр Палякоў сутыкаецца з усімі вышэй пералічанымі варыянтамі:

— Мая норма як саліста вышэйшай катэгорыі — восем канцэртаў на квартал. Насамрэч, атрымліваецца нашмат больш. Бо акрамя канцэртна-гастрольнага аддзела нашай філармоніі запрашаюць і самі вобласці, і навучальныя ўстановы. Як на маю практыку, дык лепш за ўсё праца наладжана ў Гомельскай абласной філармоніі. Дзякуючы ёй, напрыклад, у Светлагорску на базе дзіцячай школы мастацтваў адкрыта гарадская канцэртная зала больш як на сотню месцаў. Добра супрацоўнічаць з Брэсцкай. У Пінску канцэртную залу адкрылі ў касцёле Карла Барамея, будынак якога з’яўля-

ецца помнікам архітэктуры XVIII стагоддзя і нядаўна спазнаў капітальны рамонт. А вось тая ж Віцебская філармонія мае адрамантаваную залу, добры раяль, праводзіць Міжнародны музычны фестываль імя Івана Сялярцінскага. Але па-за яго рамкі, як на мой уласны погляд, хацелася б больш намаганняў, каб сабраць публіку на якісьці беларускі канцэрт. У свой час, памятаю, адмянілі ў Віцебску канцэрт Андрэя Паначэўнага — выпускніка нашай Акадэміі музыкі па класе Юрыя Гільдзюка, лаўрэата конкурсу Чайкоўскага ў Маскве, які апошнім часам жыве і

што прыходзяць туды не толькі навучэнцы, але і звычайная гарадская публіка. Таму байкі наконт таго, што ва ўсім горадзе, маўляў, ніхто класікай не цікавіцца, — проста мана. Дый у Наваполацкі каледж прывязджаем — захапленне сярод публікі, дый толькі! Тое ж самае — з музычнымі школамі. Ёсць клапатлівы гаспадар — усё дагледжана, інструменты — у добрым стане. У той жа Маларыце на Брэсцкай не ці ў Навагрудку на Гродзеншчыне я б людзей у школу як на выстаўку вадзіў! Дый у Стоўбцах: прывязджаеш, і штораз нейкія прыемныя сюрпрызы, штосьці

маць. Вось тады ўжо — апрыйрэры нічога не будзе. А пакуль ёсць хоць нейкая магчымасць, яе трэба выкарыстоўваць. Як паказвае практыка, гэта спрацоўвае.

— У Клецку, — працягвае Аляксандр Палякоў, — у тамтэйшай дзіцячай школе мастацтваў па ініцыятыве музычнай сям’і Вінэлей праводзіцца Адкрыты фестываль-конкурс фартэпіянай музыкі “Музычныя іскрыні”. На маёй роднай Аршаншчыне, у горадзе Барань, што ў пяці кіламетрах ад Оршы, дырэктар Дзіцячай школы мастацтваў № 3 Людміла Каровіна арганізавала “Музычны капеж”.

Філармонія на выездзе

■ Фестывальна-конкурсны рух здольны ўдыхнуць новы мастацкі струмень у культурнае жыццё любога рэгіёна, нават мястэчка. Толькі не трэба песімізму: маўляў, гэтыя праявы актыўнасці нікому не патрэбныя. Бо калі іх не будзе, дык не з’явіцца і шансу іх падтрымаць. Як паказвае практыка, гэта спрацоўвае.

працуе ў ЗША. Ягоны канцэрт у Мінску меў поўны аншлаг, ды яшчэ і не ўсе змаглі патрапіць, а ў Віцебску — маўляў, “не карыстаецца попытам”. Пачаў апытваць знаёмых музыкантаў — ніхто і не ведаў, што ён павінен быў прыехаць...

Ну а Гродзенская філармонія (там ніяк рамонт не скончыцца) і Магілёўская — увогуле, здаецца, музычнай класікай асабліва не цікавіцца, робячы план за кошт эстрады. Таму ў гэтых рэгіёнах мы звычайна дамаўляемся наўпрост з музычнымі каледжамі. І яны, між іншым, арганізацыяй канцэртаў займаюцца выдатна! Прычым цікава,

новае з’яўляецца. Спрыяе гэтаму і Адкрыты абласны конкурс “Сымон-музыка”, што там праводзіцца.

Сапраўды, фестывальна-конкурсны рух здольны ўдыхнуць новы мастацкі струмень у культурнае жыццё любога рэгіёна, нават маленькага мястэчка. Не варта чакаць, што гэта зробіць хтосьці іншы — тое ж Міністэрства культуры. Сёння, як ніколі, усё залежыць ад усіх і кожнага. Будзе ініцыятыва — яе хутчэй за ўсё падтрымаюць. Толькі не трэба песімізму: маўляў, гэтыя праявы актыўнасці нікому не патрэбныя. Бо калі іх не будзе, дык не з’явіцца і шансу іх падтры-

Канцэрты класікі: стэрэатыпы і ява інтарэсу гледачоў

Там ёсць уласна фестывальна праграма, каб дзеці адчулі саму радасць творчасці, пайгралі не на звыклым піяніна, а на раялі. Для многіх гэта ўпершыню, і яны едуць туды менавіта па гэта! Сярод больш падрыхтаваных праводзіцца конкурс. Ёсць і дадатковая культурная праграма. Адночы, да прыкладу, дзецям была прадстаўлена Лядовая арэна, каб яны маглі там пакатацца на каньках.

Дадамо, што падобныя святы могуць быць прысвечаны дзецям культуры, папулярныя ў іх імёны і творчасць. У Дзяржынскай дзіцячай школе мастацтваў праводзіўся конкурс, усе удзельнікі якога павінны былі ўключыць у сваю праграму музыку Рыгора Суруса — у якасці абавязковага твора. Старшыней журы быў сам кампазітар, які ацэньваў майстэрства юных прыхільнікаў. Калі яму патэлефанавалі і запрасілі ў школу, ён быў здзіўлены і расчулены. Не трэба даводзіць, што такія сустрэчы могуць быць карыснымі для абодвух бакоў: дзеці натхняюцца прысутнасцю аўтара, а той, у сваю чаргу, — адчуваннем запатрабаванасці сваёй творчасці. І зусім не абавязкова канцэртаваць падобныя святы адно ў сталіцы — наадварот! Бо кожны рэгіён можа пахваліцца сваімі славуцасямі, угадаць сваю гісторыю, захоўваючы памяць пра тых, хто складаў і складае гонар роднага краю.

Так, пяць гадоў таму ў Ракаве дырэктар школы мастацтваў Юлія Мякінка правяла фестываль імя Міхала Грушвіцкага — тамтэйшага музыканта і кампазітара канца XIX стагоддзя.

— Праз год, — узгадвае Аляксандр Палякоў, — мы з новым дырэктарам Маратам Лагуткам, які замяняў Юлію на час дэкрэтнага адпачынку, “змадулявалі” фестываль у конкурс: напрыканцы красавіка ён пройдзе ў пяты раз, адзначыўшы свой першы маленькі юбілей. Дарэчы, за гэтыя гады конкурсная праграма значна пашырылася, у ёй удзельнічаюць навучэнцы не толькі пачатковага звяна, але і сярэдняга, першых трох курсаў музычных каледжаў. Зразумела, дапамагае Валожынскі райвыканкам. Спрыяе і тое, што школа атрымала адноўлены будынак — зручны, утульны, прыгожы. Знайшоўся і спонсар, на сродкі якога прыдбалі раяль. Чым не прыклад для пераймання?..

Тактыка культурнага развіцця

Як прывабіць турыста?

Тое, што асноўнымі наведвальнікамі айчынных музеяў з’яўляюцца школьнікі, — факт даволі вядомы. А вось замежныя турысты там бываюць, на жаль, не так часта, як хацелася б. Асабліва — у раённых ды абласных музейных установах, у адрозненне ад скажам, сталічных музеяў, якія ўвагай расіянаў, палякаў, літоўцаў і іншых нашых блізкіх і далёкіх суседзяў не абдзелены.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Праўда, гэта не азначае, што мінскія музейшчыкі не зацікаўлены ў павелічэнні колькасці турыстаў у сваіх ўстановах. Яшчэ як зацікаўлены! Таму і працуюць у гэтым кірунку. Так, 27 лістапада ў Нацыянальным гістарычным музеі Беларусі адбыўся семінар-прэзентацыя паслуг для турыстычных кампаній, якія працуюць у сферы ўнутранага турызму.

Прыкладна два дзясяткі прадстаўнікоў турфірмаў блукалі па музейных залах і адначасова прымалі ўдзел у інтэрактыўнай гульні “Не шукаючы, не знойдзеш”. Той з іх, хто адшукваў сярод экспанатаў, прыкладам, унікальны скарб залатых манет канца XIX стагоддзя ці партрэт аднаго з прадстаўнікоў роду Радзівілаў, а таксама выконваў заданні экскурсавода, атрымлівалі спецыяльныя медалі, а напрыканцы — падарункі.

Менавіта ў гульнівай форме музейшчыкі дэманстравалі, як яны могуць працаваць з рознай узроставай аўдыторыяй, чым цікавы музей для наведвальнікаў, якія паслугі ў ім на сёння існуюць... Таксама была паказана ўнікальная музейная прастора для заняткаў з дзецьмі, культурна-адукацыйны праект “Музей дзецям”, гістарычны часопіс для дзяцей “Музейныя вандроўкі” і яшчэ шмат чаго цікавага. Прэзентацыю сваёй працы з наведвальнікамі правялі і пяць філіялаў музея.

Па словах кіраўніка НГМ Алега Рыжкова, галоўная мэта семінара-прэзентацыі — наладзіць сталяы зносіны паміж музейшчыкамі і турыстычнымі кампаніямі, прадставіць патэнцыял установы, а таксама прадэманстраваць увачавідкі, як музейшчыкі ўмеюць паказваць гісторыю і культуру Беларусі ў ненадакучлівай і цікавай форме. А яшчэ, адзначыў Олег Рыжков, дзякуючы гэтаму семінару турфірмы змаглі пазнаёміцца з тымі праектамі, над якімі сёння “шыруюць” у музеі. Да слова, усе наступныя музейныя праекты абавязкова будуць прэзентаваны турыстычным кампаніямі.

Што ж, як на мой погляд, цалкам еўрапейскі (па словах таго ж Алега Рыжкова) падыход да развіцця музейнай справы. Але, як было сказана падчас семінара-прэзентацыі, падобную сустрэчу з прадстаўнікамі турыстычных кампаній Нацыянальны гістарычны музей зладзіў упершыню. А што ж у абласных ды раённых цэнтрах? Ці маюць яны сувязі з турфірмамі? Ці прэзентуюць для іх свае паслугі, ці ладзяць падобныя сустрэчы? Мяркую, што калі на падобнае ў Нацыянальным гістарычным музеі адважыліся ўпершыню, дык у рэгіёнах да гэтага, мабыць, рукі, што называецца, яшчэ не дайшлі...

Цалкам магчыма, што я памыляюся... Нават буду гэтаму рады. Але падчас выездаў у раёны ды абласныя цэнтры Беларусі гутарыць з кіраўнікамі музейных устаноў пра ўзаемакарыснае супрацоўніцтва з турыстычнымі кампаніямі мне, на жаль, не даводзілася. Ведаю, што музейшчыкі ў рэгіёнах прывычаліся працаваць у асноўным са школамі, вучылішчамі ды гімназіямі, а ў абласных цэнтрах — яшчэ і ў універсітэтамі... Між тым турыстычная ніша відавочна пустуе. Прычым гаворка ідзе пра ўнутраны турызм, развіццём якога заклапочаны ўжо не першы год на самым высокім дзяржаўным узроўні. Дык ці не пара пераймаць крэатыўны досвед сталічных калег? У сваю чаргу абяцаем, што “К” абавязкова паведаміць пра такі “крэатыў” на сваіх старонках.

ФОТОФАКТ

Пасол КНР перадае сертыфікат на мальберты.

У мінулыя пятніцу Жылічы Кіраўскага раёна наведвалі Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Кітайскай Народнай Рэспублікі ў Беларусі Цуй Цымін, яго саветнік па культуры Чжан Хунвэй і сакратар Хэ Цывей, міністр культуры Рэспублікі Беларусь Барыс Святлоў, намеснік старшыні Магілёўскага аблвыканкама Валерыя Малашка, сакратар Бабруйскага епархіяльнага ўпраўлення пратаіерэй Сяргій Каровінскі. Суправаджаў ганаровых гасцей старшыня Кіраўскага райвыканкама Аляксандр Бутараў.

Госці агледзелі палацава-паркавы ансамбль, дзе працягваецца рэстаўрацыя, пабывалі ў дзіцячай школе мастацтваў, што знаходзіцца ў палацы, наведалі клас мастацкага аддзялення, дзе ішлі заняткі.

Для далейшага развіцця творчых здольнасцей юных жылічан Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Кітайскай Народнай Рэспублікі перадаў дырэктару навучальнай установы сертыфікат на 20 мальбертаў. Затым для ўдзельнікаў сустрэчы быў дадзены канцэрт.

Таццяна БАРАДЗІНА
Фота Максіма МІКЕШЫНА

Акцыя ў Жылічах

Экскурсія для гасцей па Жыліцкім палацы.

Калектыў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусі смуткуе ў сувязі са смерцю заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі ЧАРТОВІЧА Аляксандра Іванавіча і выказвае глыбокія спачуванні яго родным і блізкім.

Усё жыццё і прафесійная дзейнасць Аляксандра Чартовіча была звязана з кінастудыяй “Беларусьфільм”, дзе ён працаваў больш за 40 гадоў (з 1971 па 2013 год) і пакінуў яскравы след у гісторыі савецкага і беларускага кінематографу як выдатны мастак-пастаноўшчык. Светлая памяць аб гэтым чудоўным і таленавітым чалавеку назаўсёды застаецца ў нашых сэрцах.

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Многія героі гэтай рубрыкі прызнаваліся ў тым, што сталі па-іншаму ставіцца да месца, дзе яны нарадзіліся, калі вярнуліся ў яго людзьмі сталымі і нават больш мудрымі. Гэта натуральна. Вядома, для тых, хто хоча самаўдасканалвацца, спазнаваць новае, змяняцца. Вось і Уладзімір, лічы, “учора” на ўсю моц бесшабашна граў на танцах і ведаў беларускую гісторыю толькі па падручніках, а сёння ён — вядучы айчынных выканаўца, якому аднойчы фармальна ўрокаў стала мала. Яму стала мала таго, што ён жыве, вобразна кажучы, у палескіх водах, не адчуваючы іх. І вось: карані даліся ў знакі. Паўплывалі ўніверсітэт, у якім было шмат прадметаў, звязаных з мастацтвам, новыя мінскія знаёмыя са свету культуры. Такое... сталенне. Да ўсяго — прыезды ў Пінск, на які Пугач глядзеў ужо іншымі вачыма, дапамагі, у прыватнасці, зразумець і тое, што гэтая частка Палесся ў сілу свайго гістарычнага мінулага — адмысловая старонка ў беларускіх хроніках, з характэрнымі толькі для гэтага рэгіёну культурнымі маркерамі, архетыпамі, артэфактамі.

Поўнае асарці

Яшчэ адна абавязковая “явочная кватэра” для музыканта — Гарадская канцэртная зала камернай музыкі, якая размяшчаецца ў будынку касцёла Карла Барамея і з’яўляецца структурным падраздзяленнем Гарадскога дома культуры.

— Не ў кожнай абласной сталіцы рэгулярна ладзяць канцэрты арганнай музыкі, а ў Пінску — калі ласка! — з гонарам прамаўляе артыст. — Усё маё дзяцінства зала была на рамонце, і па-

куль яе атачалі будаўнічыя лясцы, мы, хлапчкі, па іх караскаліся пад самы купал. Знаходзілі там нейкія цікавыя жалязякі, глядзелі на горад. Толькі ў старшых класах я трапіў унутр. Да класічнай музыкі я тады ставіўся ніяк, але для разнастайнасці наведваў канцэрты класічных гітарыстаў. А яшчэ ДзіДзіюлю тут упершыню ўбачыў — не вельмі папулярнага ў тыя гады выканаўца. Наогул, зала была тым месцам, дзе збіралася культурная інтэлігенцыя горада.

Адрэстаўраваны касцёл выглядае звонку, даруйце за такое дзёрзкае параўнанне, як дарагая цукерка, і адразу звяртае на сябе ўвагу.

галерэя. Былі заменены ўсе камунікацыі, вадаправод, каналізацыя, асвятленне.

— У чым яшчэ існуе патрэба, дык у рэкламнай тэмбе, — кажа загадчык аддзела канцэртна-выставачнай дзейнасці Гарадскога дома культуры Ларыса Якушэвіч. — Планавалі “даўпрыгожыць” сцэну, але потым ад гэтай ідэі адмовіліся: выраслі, што вось такога яе строгага выгляду з мінімумам дэкору дастаткова.

Акрамя мясцовых выканаўцаў, тут выступаюць і артысты прыездзя, у асноўным з Белдзяржфілармоніі, Вялікага тэатра, клуба гітарыстаў, “Музычнай гасцёўні” Таццяны

Экспрэс-тур з V.I.P.-земляком

Уладзімір Пугач: “Акустыка ў касцёле? Чаму б і не?”

Пінскія маркеры

Сентыментальнае падарожжа з размовамі пра нацыянальнае

Восень. “Вальс”...

Унутраны змест сваёй “абогортцы” адпавядае: шыкоўнае ўбранне з інтэр’ерам і творчым напавеннем. На яго рамонт, які доўжыўся з канца 2012 па канец 2013 года, было затрачана амаль 9 мільярдаў рублёў. Зала (84 пасадачныя месцы) не проста цалкам абнавілася: да яе яшчэ дадаліся прыбудова (у ёй — адміністрацыйныя памяшканні, каса, гардэроб, прыбіральні) і пераходная

Старчанка. У месяц праходзяць ад 4 да 6 канцэртаў (кошт білетаў — ад 25 да 60 тысяч рублёў), што адпавядае патрэбам пінскай публікі (яе касцяк — моладзь і пенсіянеры). Найбольшым попытам карыстаюцца вальсавыя вечары і вечары арганнай музыкі. Але нашай музыкі тут гучыць няшмат. Ларыса Аляксандраўна звязвае гэта з тым, што ў рэпертуар класічных інстру-

менталістаў уваходзіць невялікая колькасць твораў беларускіх аўтараў.

— А калі папярэдне абмеркаваць з гасцямі павелічэнне ліку такіх кампазіцый? — найўна прапаную я. — Для спробы — “Вечар беларускай музыкі”...

— Думка цікавая, — згаджаецца візаві.

Камерны аркестр пры ГКЗКМ складаецца з інструменталістаў, якія сумяшча-

юць працу тут з дзейнасцю на іх асноўным месцы працы (амаль усе яны — выкладчыкі Каледжа мастацтваў і дзіцячых школ мастацтваў). За свае выступленні ў зале музыканты атрымліваюць у месяц парадку 1 мільёна рублёў (аклад штатных тэхнічных служачых — крыху больш за 2 мільёны). Заездзя артысты ацэньваюцца ў 300 — 500 тысяч за канцэрт.

— Мастак павінен быць галодным, так? — звяртаюся я да Пугача.

— Мастак павінен выдаваць якасны прадукт. Калі ён фанат сваёй справы, калі ён жыць без яе не можа, то будзе граць і за мільён, а дадатковы заробак знойдзе...

Як я зразумеў з нашай размовы, дадатковы заробак у канцэртнай зале лідар “J:морс” шукаць не стане, а

Міжнародныя сувязі / Беларусы на фестывалі Ганны Герман

На сцэне Маскоўскага дзяржаўнага музычнага тэатра “Руская песня” 19 лістапада адбыўся фінальны тур II Міжнароднага фестывалю “Мы эхо друг друга...”, прысвечанага творчасці Ганны Герман. Удзел у ім прынялі і прадстаўнікі Беларусі.

Ідэя стварэння фестывалю, прысвечанага творчасці польскай спявачкі, належыць дзвюм грамадскім арганізацыям — Саюзу жанчын Расіі і Лізе польскіх жанчын. Беларусь далучылася да дадзенага праекта ўпершыню. 20 маладых вальсавых выканаўцаў на розных мовах самай вядомай творы з рэпертуару Ганны Герман — артысткі, чья творчасць і сёння адгукаецца цяплом, пяшчотай і верай у дабро і каханне ў сэрцах людзей розных пакаленняў.

Беларускую дэлегацыю конкурснаў прадстаўлялі

ўдзельніцы Рэспубліканскага маладзёжнага вакальнага конкурсу “Новыя імёны Беларусі” Федэрацыі прафсаюзаў Вольга Новікава (медыстра Магілёўскай абласной бальніцы) і Кацярына Ганчарова (метадыст па аматарскіх аб’яднаннях Берастаўскага раённага цэнтры культуры і народнай творчасці), а таксама яго арганізатары Глеб Лапіцкі (начальнік галоўнага ўпраўлення па культуры і грамадскай рабоце апарата Савета ФПБ) і Арцём Ігнаценка (начальнік упраўлення па распрацоўцы і рэалізацыі спецыяльных праектаў галоўнага ўпраўлення па культуры і грамадскай рабоце апарата Савета ФПБ).

— Прадстаўляць Беларусь на такім прэстыжным творчым мерапрыемстве для нас вялікі гонар, — дзеляцца ўражаннемі нашы ўдзельнікі фестывалю. — Мы атрымалі шмат яркіх эмоцый і незабытых уражаннем ад сустрэч з вядомымі расійскімі выканаўцамі і музыкантамі. У журы конкурсу, да прыкладу, — народны артыст Расіі Леў Лешчанка, актрыса, выканаўца ролі Ганны

Герман у фільме “Таямніца белага анёла” Ёана Мора... Конкурсныя нумары выконвалі ў суправаджэнні народнага ўзорнага аркестра Расійскіх чыгунак. Чулы, пранікнёны і высокапрафесійны акампанемент музыкантаў пад кіраўніцтвам народнага артыста Расіі Аляксандра Данільчанкі заслугоўвае, вядома ж, асаблівай падзякі.

Па выніках фестывалю Вольга Новікава стала лаўрэатам трэцяй прэміі за выкананне песні “Пяшчота”. Глеб Лапіцкі — лаўрэатам спецыяльнага фонду народнай артысткі СССР Алены Абразцовай за выкананне твора “Калыханка сыну”. Удзельніца з Берастаўскага раёна Гродзеншчыны Кацярына Ганчарова ўдастоена дыплома конкурсу за выкананне песні “Застанься”.

Святлана АНАТОЛЬЕВА

Язна / У вёскі — дзень нараджэння

Толькі паспеў адбыцца фестываль праваслаўных нядзельных школ “Благавест”, як у Язне, што на Мёр-

шчыне, зноў звонка загучалі мілагучныя галасы, крочыў хрэсны ход падчас святочнага малебну. Зноў разгарнулася выстава мясцовых творцаў, сабраўся люд, каб засведчыць непаўторнасць свайго куточка. Для таго цудоўна нагода: два юбілеі запар — 115 гадоў Свята-Праабражэнскай царквы і 540 — мястэчку Язна.

Шмат тут дынастый культаўнікаў. У бібліятэкаркі Ларысы Карпавай сын Міхаіл выкладае ў мясцовай музычнай школе, цудоўна спявае. Вабны голас мастацкага кіраўніка СДК Вольгі Александровскай шчодро перадаўся яе дачцэ Настасі, якая вучыць тутэйшых дзетак музыцы, ейны муж таксама выкладчык. Дырэктар СДК Ларыса Бярвенчанка перадала свой талент дачцэ Аксане, якая цяпер жыве ў сталіцы, але спявае, займаецца танцамі. Галоўны ўрач участкавай бальніцы Уладзімір Пашковіч, яго сын Ілья таксама спява-

юць. Усе гэтыя дынастыі выступілі на юбілеі.

Працавалі выставы. Можна было ўбачыць лялькі Ліліі Паршута, гліняныя вырабы Марыі Баніфатавай, хрызантэмы, вырашчаныя Евай Астроўскай, саломкапляценне Тамары Касатай.

Алена БАСКІРСКАЯ

Маларытчына / Майстар у эпіцэнтры

Народны майстар Сцепаніда Сцепанюк нарадзілася 80 гадоў таму — 4 снежня 1935 года — у вёсцы Дарэвічы Малаарыцкага раёна Брэсцкай вобласці, дзе і жыве па сёння. Практычна ўсё жыццё займаецца тым, што, у прамым сэнсе, апрацавае людзей.

Упершыню Сцепаніда Аляксееўна села за кросны, калі было ёй 9 гадоў. Можна, тое адбылося б і раней, але, як яна сама распавядае з усмешкай, “тады яшчэ да панажоў не даставалі ногі”. А вось прасці пачала яна яшчэ гадоў з шасці. Яе про-

дкі былі вельмі ўмелымі людзьмі, асабліва па мужчынскай лініі: бацька і родныя дзядзькі — выдатнымі сталярамі, якія славіліся на ўсю акругу, а пра аднаго дзядзьку ішла пагалоска як пра цудоўнага краўца — шыў адзенне для ўсяго сясла. Маці таксама і ткала, і вышывала, і шыла вопратку ўручную.

Побач з маці ўсяму гэтаму вучылася і Сцепаніда. Да таго, як выйсці замуж, працавала на пасадцы леса, даяркай на ферме, з 1969 года і да пенсіі — швачкай. Да яе ішлі і ехалі прыхарашыцца з усяго наваколля і нават з суседніх райцэнтраў — Кобрына і Маларыты. З 2008 года майстрыха працуе ў Маларыцкім раённым Цэнтры народнай творчасці, дзе вучыць дзяцей ткацтву.

Сцепаніда Сцепанюк за гады працы пры ўстанове культуры адрэдзіла “спадніцы-палатнянкі” і тчэ маларыцкія касцюмы цалкам па традыцыйнай тэхналогіі — “кажушжом”. У 2012 годзе апрагнула ў маларыцкі строй заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь ансамбль танца “Радасць” Брэсцкага гарадскога дома культуры.

проста мае намер сыграць у ім ад душы для землякоў са сваім калектывам акустычную праграму. (Балазе ў Палескім драмтэатры “unplugged” ад “морсаў” ужо выконваўся.)

Не самая горшая спадчына

Не надта зручную пару года мы выбралі для прагулкі па гарадскім парку культуры і адпачынку імя Чырвонасцяжнай Дняпроўскай флатыліі. Не сезон. У нейкага атракцыёну адначасова з Уладзімірам нават праспявалі радок са старэнькай песні гурта “Дынамік”: “В безмолвном парке нет как будто ни души и карусель давно закрыта на замок...” — Першыя мае дзіцячыя ўспаміны звязаны з каруселямі і іншымі “лодэчкамі” ў парку культуры, — настальгуюе Пугач. — Ён плаўна перацякае ў набярэжную, і раней летам тут можна было сустрэць пры поўным парадзе марскіх афіцэраў — у нас размяшчаўся вучэбны атрад Ваенна-марскога флоту СССР, пакуль не распаўся Саюз. Самае смачнае марожанае ў горадзе прадзвалі ў парку. Гэта была

квінтэсэнцыя ўсяго самага лепшага ў дзяцінстве, набор стандартных дзіцячых “кайфаў”, шчасце, як яно ёсць. Такім жа добрым прывітаннем з мінулага парк застаецца для мяне і дагэтуль, калі я завітваю сюды. Толькі яшчэ маленькі заапарк, які дзейнічае ў ім, дадаўся: з ламамі, страўсамі...

Дадаўся, урэшце, не адзін міні-заапарк. Так, на кампактнай тэрыторыі цяпер знаходзяцца выстава баявой тэхнікі і ваенна-гістарычны аб’ект “Камандны пункт 1323-га палка” (“Дот Малчанава”). Атракцыёнаў у парку — 17. Дырэктар Генадзь Канько асабліва ганарыцца тым, што называецца “Вальс”, вырабленым у Беларусі і набытым сёлета за кошт заробленых установай сродкаў (кошт новай забавы — 810 мільёнаў рублёў). Генадзь Сцяпанавіч не прыхоўвае, што хацелася б кардынальна абнавіць парк, і мяркуе, што налета будзе закуплена нешта яшчэ. А пакуль... Пакуль вялікая частка каруселек і іншага — прывітанне з савецкага мінулага, але ў плане бяспекі наведвальнікам ГПКІА напружвацца не

варта: адпаведныя арганізацыі пастаянна правяраюць іх надзейнасць. А наведвальнікаў было ў 2015-м (паводле статыстыкі праддзеных білетаў) — 87 тысяч (у 2014-м — 76 тысяч), прыбытак 2015-га — 1 мільярд 300 тысяч рублёў (2014-га — 1 мільярд). Акупнасць парку на сёння складае 66 працэнтаў. Сярэдняя заробная плата яго работнікаў — ад 2,5 да 3 мільёнаў рублёў.

Забаўляюць тут жыхароў горада і яго гасцей яшчэ народнымі гуляннямі ў дні дзяржаўных і традыцыйных свят. Між іншым, у спрадвечнае — у беларускі арнамент — спадар Канько не супраць апрацуць атракцыёны...

Пра фасады

Візіт у Пінск даў адказ на пытанне, якое даўно мяне мучыла: “У чым асноўная праблема сучаснага айчыннага кінематографа?” Дык вось: у фасадах кінатэатраў. (Амаль ва ўсіх гарадах, дзе я пачынаю з героямі рубрыкі, захопленых пачуццямі яны не выклікалі. І пінская “Перамога” ў станоўчы

бок не вылучалася.) Інакш чым растлумачыць тое, што нашумелы ва ўсіх сэнсах блокбастар пра братаў аншлагі стварыў толькі на двух прэм’ерных сеансах? Выключна несамавітым фасадам установы! Не выратаваў становішча нават рэжысёр Уільям дэ Віталь, які прадстаўляў стужку: пракат яе сабраў каля 3 тысяч чалавек і 40 мільёнаў рублёў. Гэта значыць, не трэба вінаваціць адну публіку, упэўненую ў тым, што нашы цяперашнія карціны выбітнымі быць не могуць. Так, у пінскі храм кіно гледачы на беларускія фільмы ходзяць, мякка кажучы, не надта ахвотна, але ж “007: Спектр” — чарговы эпізод пра Джэймса Бонда — абмежаваўся 42 мільёнамі рублёў прыбытку. Фасад, сярбы мае, фасад!

— Дойдуць да яго рукі, а як жа інакш?! — ускліквае дырэктар “Перамогі” Аляксандр Яромчык. — Мы тры апошнія гады прывозілі ўнутраную частку кінатэатра ў парадак. Пашырылі міжрадавую адлегласць у зале, усталявалі камфортныя крэслы, насцялілі новыя падлогі, абзавалі акустычнай сістэмай. Наступным

этапам стане фасад і добраўпарадкаванне фае.

Кінатэатр у месяц наведвае, у сярэднім, 10 тысяч чалавек, загрузка за такі перыяд, адпаведна, складае каля 30 працэнтаў. Няхай вас не палохае гэтая лічба: такі паказчык лічыцца прымальным. Публіцы “Перамога” прапануе толькі кіно і перакос у кавярні: бильярдных сталю і 5D-атракцыёнаў няма.

— Але перспектывыя планы на ўстаноўку нечага са спадарожнага забавляльнага маем, — паведамляе Аляксандр Вітальевіч.

— У мае дзіцячыя гады людзі ішлі сюды, у кавярню, дзе прадаваліся самыя смачныя ў Пінску пірожныя “Бульба”, — згадвае Пугач. — Цяпер “Перамога” — адзіная такая ўстанова ў горадзе, а тады была нумарам адзін з трох. Выглядаў кінатэатр... фешэбельным, з прыгожымі афішамі, зручнымі крэсламі. Першыя паходы куды-небудзь з дзяўчынай звязаны менавіта з ім. Што глядзеў?.. Спяраша дзіцячыя стужкі, потым трылеры мяне захапілі, прычым, савецкія: “Піраты XX стагоддзя”, “Адзінкавае плаванне”,

“Пераход”, мой улюбёны — “Свой сярод чужых, чужы сярод сваіх”.

Дзесьці раз на паўтара месяца “Перамога” прапануе глядачам да сеансаў дадатковую праграму. Гэта можа быць сустрэча са здымачнай групай фільма, невялікае тэатральна-мастачкае мерапрыемства, лекцыя пра нейкія важныя рэчы, але пададзена не ў сумнай “саўковай” форме, а візуалізаваная, інтэрактыўная.

З верай і надзеяй

Пугач з цікаўнасцю ды надзеяй назірае за тым, як нацыянальнае сёння пранікае ў грамадства сцэжкам і эвалюцыйнымі.

Гастралуючы па Беларусі, Уладзімір прыйшоў да высновы, што хіпстарага пашлава-паркетнага патрыятызму па-за сталічнай кальцавой дарогай не так шмат: у прынтаваных вышыванках фарсіць, у асноўным, Мінск. Так, у ім сапраўднай, шчырай беларускай культуры хапае, але людзі, якія займаюцца ёй, рухаюць і прапагандуюць яе ў невялікіх гарадах і пасёлках, не падаюць сябе так, быццам займаюцца вельмі важнай справай. Бо яны якраз ёй і займаюцца! Проста працуюць на карысць культуры “па змаўчанні”: ненапышліва, някідка. Там яна ўплеценая ў побыт натуральным чынам. У архітэктуру старадаўніх каменных будынкаў або драўляных хатак, характэрных для вёсак таго ці іншага раёна; у тое я, у якім месцы і чаму менавіта там размяшчаецца цэнтр населенага пункта, парк, краязнаўчы музей, царква альбо касцёл. У сталіцы ж часам перабіраюць з пафасам, што вока і слых, бывае, рэжа. Урэшце, хай мо і рэжа, калі гаворка ідзе пра рэчы, якія вызначаюць нацыю як такую?..

Беларускія ўдзельнікі фесту, прысвечанага Ганне Герман, з Львом Лешчанкам.

Удзельнічае ў шматлікіх выставах, конкурсах і фестывалях. Напрыклад, у 2013 годзе дыплом лаўрэата яна прывезла з Рэспубліканскага фестывалю-кірмашу рамёстваў “Вясновы букет” у Мінску, XXII Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”, Міжнароднага “Ягелонскага кірмашу” ў польскім Любліне.

Дзе б мне не даводзілася бываць разам са Сцяпанідай Аляксееўнай (на фестывалях, кірмашах, выставах), да яе заўсёды цягнуцца людзі, яна адразу робіцца эпіцэнтрам мерапрыемства. Мне распавялі, што пасля апошняга “Ягелонскага кірмашу” плакаты са Сцяпанідай Сцяпанюк у маларыцкім строі з павязанай наміткай былі расклеены ў гарадскім транспарце. Акрамя таго, што яна выдатная ткачыца, гэтая асоба яшчэ і захавальніца фальклору: удзельнічае ў мясцовым фальклорным калектыве. Таксама спявае ў царкоўным хоры.

Ларыса БЫЦКО, загадчык аддзела традыцыйнай культуры Брэсцкага абласнога грамадска-культурнага цэнтра

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

Пружаны / Карціны са шкла

У музеі-сядзібе “Пружанскі палацык” адкрылася выстава “Свет у каляровых промнях”, на якой прадстаўлена больш за паўсотні работ народнага майстра Беларусі Марыі Кулецак. Прысвечана экспазіцыя юбілею вядомай мастачкі з Пружан і з’яўляецца своеасаблівай рэтраспектывай яе творчасці ў тэхніцы роспісу па шкле.

Пра такіх, як Марыя Мікалаеўна, у народзе кажуць: мае “залатыя рукі”. Яна добра знаёмая з пляценнем, вышыўкай, ткацтвам, выцінанкай, лепкай, аплікацыяй. Але найбольшую вядомасць ёй прынеслі менавіта маляванкі, якімі майстрыха займаецца амаль 20 гадоў. Дзякуючы ёй, “шклянныя карціны” сёння сталі новым сімвалам Пружан. Менавіта Марыя Кулецак стаяла ля вытокаў адраджэння гэтага віду тра-

дыцыйнай творчасці ў Беларусі і нястомна вядзе працу па яго развіцці, праводзіць шматлікія майстар-класы, прэзентацыі і выставы ў нас, у Польшчы ды Літве.

Сёння даволі шмат мастакоў і аматараў выконваюць карціны на шкле, але маляванкі Кулецак працягваюць займаць сярод іх асобнае месца, маюць істотны адрозненні. Добра валодаючы акадэмічнай манерай пісьма (па адукацыі Марыя Мікалаеўна — мастак), яна на першае месца ў сваіх творах паставіла натуральнасць і народнасць. За нібыта простым выкананнем, не вельмі глыбокім сюжэтам, нескладанай каляровай гамай хаваецца вялікі сэнс.

Яе “шклінкі” не ўспрымаюцца як штосьці спрошчанае і беззмястоўнае. За тэмамі, выцінанкай, лепкай, аплікацыяй. Але найбольшую вядомасць ёй прынеслі менавіта маляванкі, якімі майстрыха займаецца амаль 20 гадоў. Дзякуючы ёй, “шклянныя карціны” сёння сталі новым сімвалам Пружан. Менавіта Марыя Кулецак стаяла ля вытокаў адраджэння гэтага віду тра-

даўніх узораў. Пружанская мастачка, адштурхнуўшыся ад прыёмаў і метадаў традыцыйных вясковых маляванак, прафесійна пераасэнсавала лепшыя прыклады народнай творчасці і фактычна вывела гэты від дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва на якасна новы ўзровень, дазволіўшы яму арганічна ўпісацца ў сучаснае жыццё.

На выставе ў музеі-сядзібе прадстаўлены як ужо вядомыя творы (“Легенда аб Мухаўцы”, “Пружанскі палацык”, якія ў 2010 годзе сталі фіналістамі рэспубліканскага конкурсу “Лепшы беларускі сувенір”, серыі работ “Беларускія народныя святы” і “Помнікі архітэктуры Пружан”), так і новыя работы — “Ружанскі палац”, “Раство”, “Вялікдзень”, “Палявыя кветкі”, “Кацяняці ў кошыку”, “Галубкі”...

Персанальная выстава народнага майстра будзе экспанавана ў музеі-сядзібе “Пружанскі палацык” на працягу двух месяцаў.

Наталля ПРАКАПОВІЧ, галоўны захавальнік фондаў музея-сядзібы “Пружанскі палацык”

Гурт "Re1ikt" выдаў альбом "Лекавыя травы", які прэзентуе 7 снежня ў Мінску. Бубнач гурта Аляксандр ДЗЕМІДЗЕНКА і бас-гітарыст Зміцер НАРКЕВІЧ распавялі "К" аб працы над рэлізам і пра сваё судакраненне з аўтэнтэкай.

Алена ЛЯШКЕВІЧ

— Альбом названы "Лекавыя травы" паводле аднайменнай песні?

Аляксандр: — Вобраз зёлак, лекавых напойў прыйшоў да мяне раптоўна. Проста гуляў па вуліцы, нешта нядобра пачуваюся, і ўгадалася, як бабуля ў дзяцінстве запарвала мне чабор, святаяннік.

Зміцер: — Я таксама збіраў зёлкі з бабуляй. Рамонак, грэчка, дзьмухаўцы...

— На вокладцы — траўніца Зоня Ігнатаўна Рудзько з вёскі Рачэнь Любанскага раёна. Як з ёй сустрэліся?

Аляксандр: — На Фэсце традыцыйнай культуры "Пятровіца" ў вёсцы Шыпілавічы на Любаншчыне. Наведаць імпрэзу было ідэяй маёй жонкі. (Бачылі тых жа любанскіх спявачак у Мінску, калі іх прывозіў этнаграф Сяргей Выскварка.) На "Пятровіцы" былі бабулі, што паказвалі, як рабіць выцінанкі, пекчы піражкі, а Зоня Ігнатаўна распавяла пра зёлкі, пачаставала гарбатай. Мы набылі ў яе нейкія травяны збор. Калі ж прыдумалі канцэпцыю альбома "Лекавыя травы", дык згадалі пра Зоню Ігнатаўну. Запрасілі фатографа Андрэя Дубініна і паехалі ў Рачэнь. Мне падалося, што ў гэтай бабулі нейкая асаблівая энергетыка, і яна захавалася, калі мы здымалі. У афармленні дыска прысутнічае сімвалізм: быццам беларуская традыцыйная культура — засохлыя зёлкі, а мы спрабуем прыгатаваць іх, каб ужываць можна было сучаснаму чалавеку.

— Чаму ў кампазіцыях альбома не захавана аўтэнтэка мелодый — толькі словы?

Аляксандр: — Мы ад пачатку не ставілі за мэту зрабіць дакладна як у архіўным запісе, бо хацелі перапрацаваць. Гэта тычыцца не толькі народных спеваў. Напрыклад, у каверах, што мы выконваем, змяняем мелодыю, бо нам гэта цікава.

З гуртом "Re1ikt" мяне звязваюць даўнія і далікатныя адносіны. Не такія, каб яго ўдзельнікі да мяне ў гасці на гарбату нечаканна завітвалі, а я наносіў ім па чарзе ў адказ візіты на крывянку з дранікамі. Але памятаю гэты калектыў амаль з пачатку нулявых, з часоў яго светлагорскага мінулага. (З часам, тасуючы склад, каманда перабралася ў Мінск.) А памяць сваю мацаваў, пішучы рэцэнзіі на "рэліктавыя" работы.

Алег КЛІМАЎ

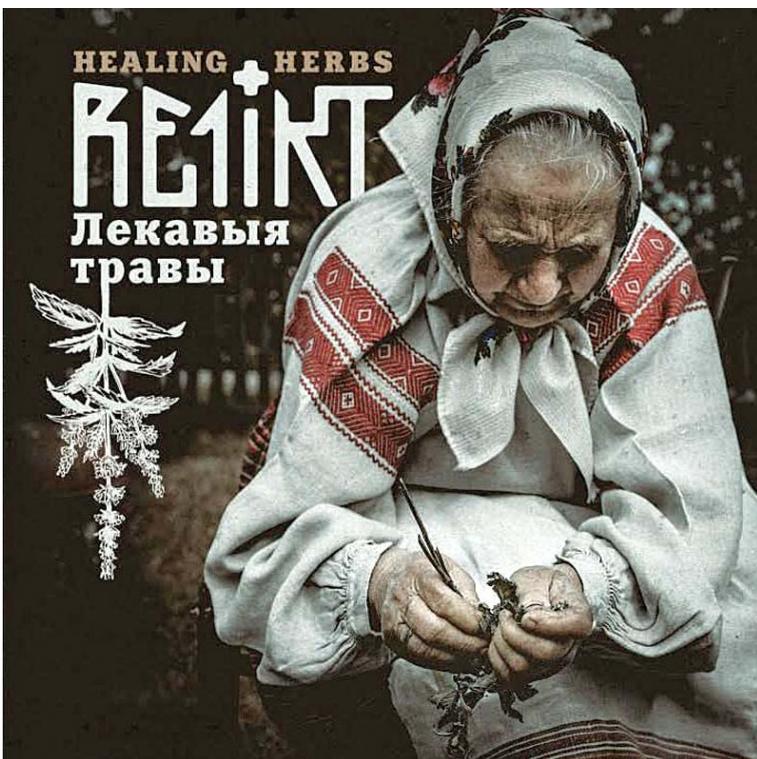
Гэта я цяпер магу адказаць з явіць, што лічу ансамбль лепшым рок-складам на цяперашняй айчынай альтэрнатыўнай сцэне, а тады ён здаваўся мне адным са шматлікіх, якія мала чым адрозніваюцца ад аднаго, бэндаў, што гралі музыку пад адчувальным уплывам "Nirvana", іншых мэтраў і "паўмэтраў" грандж-напрамку. О, колькі апалагетаў згінула ў невядомасці з тых часоў, не здолеўшы пераадолець неспрыяльныя для творчасці варункі. "Re1ikt" жа развіваўся паступова і наступальна. Прагрэс гэты быў звязаны як з індывідуальнымі асаблівасцямі развіцця, так і, верагодна, з тым, што на творчасць гурта

"Лекавыя травы" з фолькам

Гурт "Re1ikt". / Фота Андрэя Дубініна

Як спалучае рок і этна пакаленне IT і "белых каўнерыкаў"?

Зоня Рудзько з вёскі Рачэнь стала абліччам дыска.

Паспрачаемся пра першакрыніцы?

ўздзейнічала андэграўндная музычная атмасфера Гомельшчыны. (Сталіца рэгіёна некалі з'яўлялася "меккай" беларускага хард-н-хэві, у тым ліку, у нейкай ступені, фольк-металу.) На такіх грымучых, але родных сумесях (дадам аўру "Metallica" і іншых вызначальных цяжкіх сусветных фармацый) і выкрышталізоўвалася тое аблічча калектыву, з якім ён падышоў да выпуску сімптаматычнага ў сваёй біяграфіі і, не выключана, знакавага ў гісторыі нашага року альбома.

Да бясспрэчных вартасцей рэлізу "Лекавыя травы" заняў выразна вытрыманую аранжыравачную частку. Кампазіцыі ўяўляюць з сябе гітарную музыку з цяжкім саўндам, некалькі аднастайную рыфамі, як таго "патрабуе" грандж, падмуркам якой служыць строгі тандэм: ударныя плюс бас. "Страхуе" ж трэкі

цягуча-пранізлівы вакал (які часам фірмова "паскрыпае", то правальваючыся ў бездань, то ўзнікаючыся да нябёсаў) Уладзіміра Казлова, чыя любоў да пасажаў, напрыклад, Джэймса Хэтфілда, не прамінула. Дэпрэсіўны настрой (ён шмат у чым характарызуе творчасць "рэліктаў" у цэлым) гэтым разам не гэтак кідаецца на слых.

А кідаецца відавочны, хай і не "крытычны", але ўхліп у этніку: разам узятая трэкі канцэрт чыстай вады не складаюць, але ў кожным з іх — адчувальны фольк-прысмак. За тое, уласна, альбому і гурту можа дастацца на арэж ад адэптаў непакісанці жанру, захавальнікаў традыцый, навуковых мужоў, калег, якія набілі рукі і сарвалі галасы на выкананні аўтэнтчных песень ва ўласнай перапрацоўцы, але — набліжанай да нейкага арыгінала.

Зміцер: — Народныя мелодыі дастаткова складаныя, выконваліся без інструментаў, "ходзяць" угару-уніз, таму для рок-аранжыроўкі няпроста захаваць меладычныя хады.

Аляксандр: — Плюс — варыятыўнасць: у кожнай спявачкі ўласная манера. Ды і партыі даволі складаныя, няпроста іх паўтарыць.

— **Шведская песня "Vänner och Fränder" у шведскага ж гурта "Garmarna" выконваецца з захаваннем мелодыі, хоць і ў апрацоўцы, а ўжо немцы "In Extremo" гучанне змяняюць...**

Аляксандр: — У нас бывае парознаму. У песні "Дождж ідзець" мы крышачку развілі мелодыю архіўнага запісу. "Чаго ты, лосю" — таксама вельмі блізкая да зафіксаванай фалькларыстамі версіі. Урэшце, бачу каментары ў сацсетках, дзе людзі пішуць: "Сапсавалі песню". Няўжо яны думаюць, што музычнага досведу нам хапае толькі для таго, каб проста ўзяць песню і пакаласці мелодыю на сучасныя інструменты? Ёсць такія людзі, якія ніяк не сутыкаюцца з беларускай аўтэнтчнай спеўнай культурай. А праз апрацоўку з'яўляецца шанец для параўнання.

— **Як выбіраеце народныя песні для апрацоўкі?**

Аляксандр: — Я папрасіў у свайго сябра, спевака Сержука Доўгушава, што-небудзь паслухаць адпаведнае, і ён прапанаваў складанку. Як толькі я пачуў "Хадзіла галота", адразу вырашыў: будзем рабіць. Яна пачынаецца нібыта "doom": у мяне адразу ў галаве рыф гітарны. У выніку, мы пакінулі словы і біт верша, мелодыя ж на 90% новая, і рабілі так наўмысна: мэту бачылі ў тым, каб перапрацаваць твор.

Зміцер: — А арыгінал нашай песні з вёскі Слабада Лельчыцкага раёна. "Чаго ты, лосю" і "Дождж ідзець" — з Віцебшчыны.

— **Ці не было думкі змясціць на дыск разам з перапрацоўкамі і арыгіналы?**

Аляксандр: — Можна, калі-небудзь так і зробім. Але больш сур'ёзная праца з фальклорам — наперадзе. Першыя песні, якія мы пачулі, проста пацягнулі за сабой.

— **Ці займаліся вы народным вакалам?**

Аляксандр: — Нас вучыла Юлія Бондар са Студэнцкага этнаграфіч-

нага таварыства. Вядома, не ставілі за мэту навучыцца спяваць як фольк-выканаўцы, але цікава было мець стасункі з чалавекам, які ведае пра традыцыйную культуру больш за нас, можа распавесці шмат пра гэтыя песні, напрыклад, як правільна іх выконваць. Юля нам казалі, што мы з кожнай песні рабілі рок-апрацоўку: "Вы спяваеце, як Роберт Плант, файна, але..." Гэта быў вельмі цікавы досвед.

Зміцер: — Калі мала слухаеш аўтэнтчных спеваў, то складана бывае нават адразу ўлавіць мелодыю. Ды і каб словы разабраць, трэба практыка. Таму так важны дасведчаны ў гэтай справе чалавек, які пакажа, што і як.

— **Ці чулі вы гурт "Кудмень", пераймальніка манеры мужчынскага аўтэнтчнага спеву, якім кіруе Ірына Мазюк?**

Аляксандр: — Чулі, што там спявае Дзяніс Сухі са Светлагорску, наш зямляк. Але мы як рок-гурт не арыентуемся на стопрацэнтны фольк. Мы слухалі заўсёды рок, метал, розную музыку, і толькі тады, калі пасталелі, прыйшлі да выканання народных песень.

— **А ці ездзіце ў этнаграфічныя экспедыцыі?**

Аляксандр: — Аднойчы быў у нас восенскі тур, і мы паехалі выступаць у Халопенічы Крупскага раёна. Мясцовы хлопец Кірыл Пятрэнка скантактаваў нас з бабуляй з цікавым прозвішчам — Амос (ёсць жа такая спявачка Торы Амас). І вось бабуля нам заспявала адну песню, што будзе ў нашым наступным рэлізе: "Сваточки". Пакуль мы яе выконваем на канцэртах.

— **Часта выступаеце па-за Мінскам?**

Аляксандр: — Мы ўжо ўсю Беларусь аб'ехалі. Астравец, Мар'іна Горка, Бабруйск, Рэчыца, Светлагорск, Баранавічы... Раней наогул проста тэлефанавалі дырэктару школы, прапаноўвалі: "Давайце зробім канцэрт для вашых дзетак". Аўдыторыя там — ад малечаў да бабуль. Мы, канешне, выконваем акустычную праграму, неэлектрычную, спакойны "unplugged", прыемны на слых.

Зміцер: — Каля сарака гарадоў ужо наведалі: усе абласныя і шматраённыя.

К

Паралелі

Выстаўка "Дзівосны свет акварэлі" з'яўляецца прыкладам супастаўлення творчасці мастакоў рознага часу, непадобнага жыццёвага досведу і адрознага творчага шляху. Больш за тое, мастакі Артур Фанвізін (1883 — 1973 гады) і Дзмітрый Сурыновіч (нарадзіўся ў 1953-м) адметныя віртуозным валоданнем гэтай тэхнікай і сталай адданасцю ёй.

БЕЛАРУСЬ — РАСІЯ

Гэты чынік можа патлумачыць і пэўную выпадковасць спалучэння іх творчага даробку, паколькі такіх выключных акварэлістаў не так шмат. Аб'яднаць іх можна паводле падобнага, дастаткова фармальнага, прынцыпу. Але, безумоўна, можна знайсці і больш паралелей у супастаўленні такіх розных, на першы погляд, мастакоў. Наватарства, жаданне ўнесці подых новага ў акварэльнае мастацтва, дынамічная, экспрэсіўная манера почырку ўласцівыя ім абодвум. Акварэльная традыцыя з больш чым 50-гадовым інтэрвалам усё ж выўляе своеасаблівы працяг, пераемнасць.

К

— Асноўнымі мэтамі дзейнасці нашага Цэнтра з'яўляецца папулярызацыя культурнай спадчыны і сучасных набыткаў у галіне культуры ды мастацтва Беларусі, а таксама садзейнічанне развіццю беларуска-польскага супрацоўніцтва яшчэ і ў гуманітарнай, адукацыйнай, турыстычнай і інфармацыйнай сферах, — распачаў нашу гутарку Эдуард Швайко. — Безумоўна, клопоцімся і пра тое, каб у беларусаў, што пражываюць у Польшчы, было дастаткова неабходнай інфармацыі аб грамадска-палітычным і эканамічным жыцці нашай дзяржавы.

— Чым канкрэтна дапамагае нашым суайчыннікам Культурны цэнтр Беларусі ў Варшаве?

— Мы пастаянна ладзім у рэгіёнах Польшчы, а таксама ў Варшаве ды Беластоку шэраг разнастайных акцый: ад выстаў і выступленняў айчынных артыстаў да майстар-класаў народных майстроў і дэманстрацыі кінафільмаў з Беларусі. Да таго ж аплочваем стварэнне касцюмаў для беларускіх калектываў, набываем неабходную вучэбную і метадычную літаратуру для беларускіх школ ды гімназій Падляскага ваяводства. Акрамя таго, ладзім у Цэнтры канферэнцыі, семінары, кансультацыю па праблемах культурнага, навуковага, гуманітарнага і дзелавога супрацоўніцтва. Пры нашым Цэнтры сёння створана бібліятэка, куды можа запісацца любы ахвотны. Фонд бібліятэкі — даволі багаты, і складаецца з разнастайнай літаратуры, большасць з якой — на беларускай мове. А з 2014 года пры Культурным цэнтры Беларусі ў Варшаве ладзяцца курсы беларускай мовы.

— Сёлета, у ліпені, я пабываў на двух фестывалях, што ладзіліся пры падтрымцы Цэнтра, — на "Сяброўскай бяседзе" ў Гродку і "Культуры без межаў" у Сямятычах, — і бачыў там тысячы людзей. Як, на ваш погляд, цікавасць да падобных акцый на Падляшшы зніжаецца ці павялічваецца?

— Скажам так: тут заўсёды існуе пэўнае кола зацікаўленых людзей, і яны абавязкова будуць спрыяць таму, каб падобныя фестывалі працягваліся і надалей. Бо фестывалі беларускай культуры ладзяцца не толькі

БЕЛАРУСЬ — ПОЛЬШЧА

Вынікі працы Культурнага цэнтра Беларусі ў Варшаве — навідавоку, асабліва для тых беларусаў, якія пражываюць у суседняй краіне. А вось самі жыхары Беларусі ведаюць пра Цэнтр не так ужо і шмат. Пра тое, чым сёння займаецца названая ўстанова, наколькі добра пачуваюць сябе нашы суайчыннікі ў Польшчы ды як праз культуру можна спрыяць эканоміцы, "К" пагутарыла з яе дырэктарам, саветнікам Пасольства нашай краіны ў Польшчы Эдуардам ШВАЙКО.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Цэнтравы падыход

Культура на памежжы: цікавая шырокая грамадзе ці вузкаму колу?

ў Гродку ці Сямятычах, а і ў Гайнаўцы, і ў Міхалова, і ў Бельску, і шмат дзе яшчэ. Увогуле, трэба сказаць, што культурнае жыццё на беларуска-польскім памежжы заўсёды вельмі насычанае, асабліва ўлетку. З іншага боку, я не магу не адзначыць і такой тэндэнцыі: сталае пакаленне паступова сыходзіць, забываецца беларуская мова, а тутэйшая моладзь, у пераважнай большасці, ужо не так цэніць сваю адметнасць, як тое было раней. Хаця ёсць і адваротныя прыклады.

— Як мне вядома, колькасць беларусаў Польшчы, паводле апошніх перапісаў, няўхільна зніжаецца...

— На жаль, гэта сапраўды так. Напрыклад, у 1992 годзе ў Польшчы адзначалася звыш 200 тысяч беларусаў, у 2002 годзе іх было зафіксавана ўжо каля 50 тысяч, а зараз, паводле апошняга перапісу 2011 года, маем прыкладна 47 тысяч чалавек. Тут ёсць некалькі прычын: і змяшаныя шлюбны, і асіміляцыйны, і міграцыйны жыхароў Падляшша, асабліва маладых, у іншыя, больш багатыя ды заможныя рэгіёны Польшчы, а таксама ў краіны Еўрасаюза. І гэта, канечне, праблема, бо, калі не прымаць нейкіх захадаў, паступова

беларускасць будзе ўспрымацца ў Падляшскім ваяводстве Польшчы як нешта чужое.

— У чым гэтыя захады могуць праўляцца?

— Адным з накірункаў такіх захадаў і з'яўляецца дзейнасць Культурнага цэнтра. У супрацоўніцтве з арганізацыямі беларускай меншасці, мясцовымі ўладамі мы імкнёмся ладзіць больш беларускіх культурных — ды, зрэшты, і не толькі культурных — мерапрыемстваў, папулярызаваць беларускую мову, культуру, гісторыю праз мясцовыя, падляшскія дзіцячыя садкі, школы ды гімназіі, дапамагаць стварэнню грамадскіх таварыстваў, што будуць апекавацца беларускімі справамі ў Падляшскім ваяводстве Польшчы, спрыяць людзям, якія прапагандуюць тут, за межамі нашай краіны, беларускае. Напрыклад, з тым жа Юркам Астапчуком, які стварыў беларускамоўны гурт "Прымакі" ды кіруе Домам культуры ў Гродку, у нас склалася вельмі добрае супрацоўніцтва...

— Я, напрыклад, таксама ведаю і Дарафея Фіёніка, дырэктара "Музея малой Бацькаўшчыны ў Студзіводах", які ладзіць

некалькі фальклорных фестываляў на год ды запрашае на іх аўтэнтчныя калектывы з Беларусі...

— Так, можна назваць таксама і Дарафея Фіёніка і многіх іншых вядомых у Падляшскім ваяводстве Польшчы асоб. Вялікую працу праводзіць старэйшая і найбольш уплывовая на Падляшшы арганізацыя этнічных беларусаў — Беларускае грамадска-культурнае таварыства на чале са спадаром Янам Сычэўскім. БГКТ штогод арганізуе звыш 50 разнастайных культурных мерапрыемстваў, у тым ліку Агульнапольскія фестывалі "Беларуская песня". Дарэчы, у лютым 2016 года БГКТ спаўняецца 60 гадоў...

— Такім чынам, можна сказаць, што людзей, зацікаўленых у беларускай культуры на Падляшшы — прынамсі, пакуль што, — не меншае?

— Менавіта так. І самае галоўнае, што гэтыя апантаныя людзі не толькі спадзяюцца на дапамогу нашага Цэнтра, а і самі імкнуцца атрымаць грантавую падтрымку з боку Міністэрства адміністрацыі і інфарматызацыі Польшчы, якое займаецца апекай нацыянальных меншасцей. Дзякуючы менавіта гэтаму, як я сам лічыў, за апошнія пяць гадоў колькасць беларускіх мерапрыемстваў у Падляшскім ваяводстве Польшчы значна павялічылася. І гэта не можа не радаваць.

— На тым жа фэсце ў Сямятычах сярод шматлікай прадукцыі польскіх прадпрыемстваў меўся і беларускі квас. Гэта адзінкавы прыклад. А ці ёсць яшчэ айчынная прадукцыя, якая карыста-

ецца попытам у мясцовых жыхароў? І ці можна з дапамогай культурных імпрэз, так бы мовіць, "прасоўваць" на Падляшшы і беларускіх вытворцаў?

— Не толькі можна, але і патрэбна. І мы гэта таксама мэтанакіравана пачынаем рабіць. У мінулыя гады ў тых жа Сямятычах былі прадстаўлены не толькі айчыны квас, але і нават прадукцыя беларускага машынабудавання — трактары ад МТЗ. Таму ў наступным годзе мы плануем пашырыць дзелавую частку пагранічнага кірмашу "Культура без межаў" і мяркуем арганізаваць удзел у ім беларускіх прадпрыемстваў з Брэскай і Гродзенскай абласцей. Спадзяемся, што імі будзе прадстаўлена беларуская сучасная сельскагаспадарчая тэхніка і іншая прадукцыя, якая можа зацікавіць мясцовых жыхароў і прадпрыемальнікаў, а сам фестывалі стане пляцоўкай для абмеркавання самых розных пытанняў супрацоўніцтва паміж беларускімі і польскімі прадпрыемствамі ды прыватным бізнесам.

— Таксама хацелася б закрануць у нашай гутарцы і ўязны турызм, які, як вядома, без культуры папросту немагчымы. Зразумела, жыхары Польшчы часцяком бываюць у Беларусі з турыстычнымі мэтамі, але ж заўсёды хочацца большага... Што дзеля гэтага робіць Культурны цэнтр Беларусі ў Варшаве?

— Польскія турысты ў Беларусь едуць, але, вядома, хацелася, каб яны завіталі ў нашу краіну часцей. Таму сёння ў Пасольстве Беларусі ў Польшчы прапрацоўваецца пытанне аб стварэнні беларуска-польскай турыстычнай палаты, у якую маглі б увайсці як мінімум 20 — 30 прадстаўнікоў турыстычнага бізнесу, гасцініц, музеяў, іншых устаноў культуры з кожнага боку. Прэзентацыю гэтай палаты можна, напрыклад, зладзіць у Гродна, дзе адбываюцца мерапрыемствы, прысвечаныя выкарыстанню Аўгустоўскага канала, ці падчас міжнародных турыстычных форумаў, якія ладзяцца ў Мінску ці іншых гарадах Беларусі. Ёнма сумненняў, што падобная структура можа стаць дадатковым механізмам для развіцця двухбаковага супрацоўніцтва ў сферы турызму.

Твор Артура Фанізіна.

Твор Дзмітрыя Сурыновіча.

Genus loci: ад аркуша да аркуша

Ролю і месца акварэлі ў агульнай структуры выяўленчага мастацтва вызначыць няпроста. Яна акрэсліваецца на скрыжаванні жывапісу і графікі. Ад жывапісу ёй уласцівыя многія прынцыпы пабудовы формы, выкарыстання колеру, адценняў. Графіка адрозніваецца ад жывапісу значэннем матэрыялу — паперы, яе фактуры, якая стварае своеасаблівы, актыўны фон. Лёгкасць, уласцівая акварэлі, прыводзіць да перавагі выяўленчасці над зместам, экспрэсіі над формай. Настрой моманту, тонкасць адценняў колеру — ніш-

то так не перадае іх, як акварэль. Работы нашага суайчынніка Дзмітрыя Сурыновіча выяўляюць нястомныя пошукі экспрэсіўнасці. Аркушы рэпрэзентуюць варыяцыі, аб'яднаныя ў серыі, у рамках кожнай з якіх адзін і той жа выяўленчы ход выпрацоўваецца ад аркуша да аркуша. Праца ў анімацыйным кіно, дзе аўтар атрымаў прызнанне ў тым ліку і за мяжой, падказвае і абумоўлівае, напэўна, высокую плённасць ва ўласцівай яму серыйнасці. Зусім неабавязкова серыйнасць выбудоўвае пэўную сюжэтную лінію, нягледзячы на тое,

што выявы персанажаў могуць і паўтарацца. Такі прынцып аліюстравае шырокае поле метаду творчага эксперыменту як такога.

Асабліва хацелася б засяродзіцца на творчасці беларускага ўдзельніка выстаўкі, паколькі акварэль у яго мастацкім выказванні абвясціла шмат якія ўстойлівыя стэрэатыпы, што прымяняюцца, перадусім, да выяўленчых зместавых асаблівасцей. Звяртае на сябе ўвагу сюжэтная лінія з выявай мініяцюрных дамкоў. Гэты сюжэт мае каляндарную прывязку да пораў году, мяняе ракурс пастаноўкі галоўнага аб'екта (не-

вялікага жылога дома), але галоўны акцэнт не змяняецца. (Вобраз мае і асабістую прывязку да месца жыхарства мастака, у якім аб'яднаныя жылло і майстэрня.) Зварот да аднаго і таго ж вобразу цягам доўгага часу з'яўляецца сімптаматычным, невыпадковым для творцы. Часта такі сюжэт можа выяўляць яго экзістэнцыйную тоеснасць. Невялікі дом, дзе жыве мастак, як і шматлікія двухпавярховыя дамкі пасляваеннай пабудовы, знаходзіцца амаль у цэнтры гораду. Гарадскі пейзаж зусім не прачытваецца ў гэтай серыі. Пабудову можна палічыць і за звы-

чайную сельскую натуру, але шчыльнасць выявы робіць гэты дом тым сімвалам, які з'яўляецца экзістэнцыйным апірышчам для чалавека, прыкметай яго павязі з гісторыяй, сваім часам, акрэсленай згаданай прасторай.

Асабістая пранізлівасць гэтых акварэлей ускладае на такі, здавалася б, вельмі прыватны сюжэт пэўную культуралагічную і нават гістарычную місію. Яна становіцца асабліва выразнай у рэчышчы сучаснай трансфармацыі гарадской прасторы, калі прага да камерцыялізацыі гарадскіх плошчаў часта грэбуе гістарычнай спадчынай ці людскай памяццю, неабачліва нішчыць славеты *genus loci*. Інтуітыўна аўтар ухапіў адзначаную супярэчлівасць. Падаецца, Дзмітрый Сурыновіч у сваіх работах гэтай серыі якраз і зафіксаваў укаранёнасць чалавечай асобы, прыналежнасць да вызначанай часовай і сімвалічнай прасторы. Гэты аспект пераадольвае тую зместавую лёгкасць, якая ўласцівая акварэлі, і стварае адметны для свайго часу ды пэўнай прасторы сімвал у мастацтве. Гэты сімвал, зафіксаваны мастаком, арганічна увабраў у сябе і пазнавальны вобраз пабудовы Мінска, і дом у яго універсальным значэнні як важны арыбут экзистэнцыйнай прасторы чалавека.

Ягор СУРСКІ, культуролог

Мастацтва Уладзіміра ХІНА — гэта роздум пра свет і чалавека, пра "natura rerum" (прырода рэчаў і све- табудова); гэта сімбіёз адлюстравання і слова, пра- сторы і часу, літары-знака і лініі, чорнага і белага, дакладнага шрыфта і дэкаратыўнага "павуціння", прадметнасці і абстракцыі, рацыянальнасці і пачу- цэнасці. Ён па сваёй натуре — інтуітыўны мысляр- інтэлектуал, які самастойна прыйшоў "да сябе". І таму яго ўвагу прыцягваюць толькі тыя мудрыя пі- сьменнікі, якія блізкія яму па духу, якія падыходзілі да свайго асэнсавання свету па-філасофску і ў той жа час імкнуліся паказаць чытачу ў сваіх творах, што ісціна дзесьці побач з імі, а сусветную ісціну знайсці цяжка: можна яе перажыць толькі сэрцам, і тым самым дайсці хаця б крыху да ейнай сутнасці. Менавіта такая "формула" самога мастака, вы- пакутаная яго семідзясяцігадовым жыццём і лё- сам, не падобным да іншых калег.

Уладзімір Хін. "Прысвячаецца Таццяне К."

Барыс КРЭПАК

Прычым Хін робіць не ілюстрацыі ў звыклым для нас сэнсе: асэнсуйвае літа- ратурны тэкст і строга па яго змесце стварае адпавед- нае мастацкае афармленне ад супервокладкі і форзаца да ўласна "карцінак" і гэтак далей. Не, у яго самастой- ныя станковыя аркушы вы- ставачнага ці альбомнага памеру, дзе выказаны аса- бістыя перажыванні мастака ад прачытанага, пабачана- га, асэнсаванага. Такія серыі гравюр па матывах паэзіі Веліміра Хлебнікава, Фёда- ра Цютчава, Райнера Марыі Рільке, Лявона дэ Грэйфа, паэмы "Метамарфозы" Аві- дзія, рамана "Сцяпны воук" Германа Гёсэ. У стварэнні рытмічнай і кампазіцыйнай пабудовы гравюр актыўна ўдзельнічаюць тэксты кніг, якія мастак то размяшчае цэ- лым блокам у цэнтры, увер- се, унізе аркуша, то ўплятае ў напышлівы, мудрагелісты, карункавы, гранічна насыча- ны, канцэнтраваны лінейны арнамент, які запаўняе са- бой усю прастору.

А побач сотні (менавіта сотні!) эстампаў, створаных ў матэрыяле лінагравюры і абразная гравюра на дрэве, а таксама туш, акварэль, ало- вак. У яго мастацтве вялікія серыі ("Ад Хіна — Веліміру Хлебнікаву", "Прысвячэн- не Веліміру Хлебнікаву", "Метамарфозы", "Новы Заповіт", "Хто ёсць хто", "Кветкі", "Кампазіцыі", "Альтэрнатыўныя сувязі", "Фёдар Цютчаў") суседніча- юць з асобнымі самастой- нымі аркушамі-роздумамі нахшталь "Сусвет цішыні", "Пачатак — дзень жыцця", "Усё забраў у мяне...", "Уяў- ленне", "Паэзія", "Хваля і дума", "Вечнае вяртанне", з дыптыхам "Чарнобыль": гэтыя і іншыя творы разам з часткамі некаторых цыклаў сёння можна пабачыць у экс- пазіцыі музея.

Канешне, развагі кры- тыка — гэта неабходнасць, асабліва, калі аўтарскае мастацтва, заснаванае на складаных метафарах і аса- цыяцыях, не вельмі простае для вокалгненнага гляда- кага ўспрымання. Але не менш важна паслухаць само- га мастака: што ён скажа пра "час і пра сябе". У рэдакцыі "К" мы з Уладзімірам Андрэ- евічам гутарылі больш за дзве гадзіны. Я задаваў пы- тання — ён ахвотна, няспеш- на, абдумваючы кожную фразу, адказваў. (Дадам, што Уладзімір Правідохін (твор- чы псеўданім — Хін) жыве і працуе ў Беларусі з 1985 го- да). І вось што атрымалася ў выніку.

Modus vivendi
Уладзіміра Хіна

Просты кодэкс цудоўнага

Уладзімір Хін. "Свет цішыні".

Уладзімір Хін. "З дыптыха "Чарнобыль". Аркуш № 1.

Уладзімір Хін.

Што было "да таго"

— Нарадзіўся я ў Бранску ў год Вялікай Перамогі. Праз некалькі дзён, 11 снежня, мне якраз споўніцца поўныя семдзсят гадоў. Узрост, канешне, — не жартачкі, але я па жыцці аптыміст і веру, што ў мяне наперадзе яшчэ будучы магчымасці зрабіць у мастацтве тое, што да сёння не паспеў. У пачатку 1960-х у Бранску скончыў выяўленчую студыю Віктара Вараб'ева, выдатнага педагога і маста- ка, паслядоўніка жывапіснай школы сурькаўскага кірун- ку. А ў 1975-м — Кіеўскае мастацка-прамысловае ву- чылішча (цяпер Кіеўскі дзяр- жаўны інстытут дэкаратыў- на-прыкладнага мастацтва і дызайну імя Міхаіла Бай- чуча). Вучыўся ў педагога Віктара Маламуда. Дарэчы, у розныя часы тут займалі- ся такія знакамітыя асобы ХХ стагоддзя, як Аляксандра

Экстэр, Пётр Мітурыч, Аляк- сандр Асьмёркін, Арыстарх Лянтулаў, Аляксандр Тышлер, Леанід Хіжынскі, Аляксандр Архіпенка. Так што згаданая школа для мяне была і ў гэ- тым, "гістарычным", ракурсе памятнай. Пасля заканчэння вучылішча стаў выстаўля- ца — станковай графікай, экслібрысамі, плакатамі — на рэспубліканскіх і ўсесаюзных выстаўках, на некаторых міжнародных, дзе аднойчы атрымаў прэстыжную прэмію за плакат. Некаторы час пра- цаваў у Бранскім аддзяленні Мастацкага фонду РСФСР. Адслужыў у арміі...

А што "пасля"

— А пасля лёс так распа- радзіўся, у тым ліку і па сямейных абставінах, што я апынуўся ў Беларусі, якая і стала для мяне, думаю, ужо назаўсёды, другой радзімай. І вось зараз таксама своеа- саблівы юбілей: роўна 30 га- доў жыў у і працую разам з любімай жонкай Таццянай, маёй адзінай Музай, у го- радзе Мінску. Шмат выстаў- ляюся — і ў розных гарадах нашай рэспублікі, і ў расійскіх. Так, мае апошнія персаналь- ныя выстаўкі — гэта Нацы- нальная бібліятэка Беларусі, Музей сучаснага выяўленчага мастацтва ў Мінску, Полацкі нацыянальны гісторыка-ку- льтурны музей-запаведнік, мемарыяльны Дом-музей Веліміра Хлебнікава ў Астра-

хані. Я ўжо не кажу пра тое, што шмат сваіх твораў я пад- араваў розным музеям на постсавецкай прасторы, ёсць мае творы ў краінах далёка- га і блізкага замежжа. Лічу, што сваім мастацтвам я служу добрым людзям. І гэтым жыву, ніколі не думаючы ні пра "крутыя" ганарары, ка- мерцыю, закупкі, ні пра пра- соўванне сябе на "цёплыя" мястэчкі ў нейкія суполкі, саветы, камісіі... Для мяне, акрамя любімага мастацтва і сям'і, больш нічога не існуе. Можна таму мяне часам на- зываюць па-кантаўску: "рэч у сабе"... Такі мой modus vivendi — вобраз жыцця...

Што чакае нашу гравюру ў будучыні

— Сёння гэта цяжка ўя- віць, калі ўсё так імкліва раз- віваецца. Але я спадзяюся, што сярод супертэхналогій будучыні гравюра застане- ца ў той жа якасці, як і сё- ня. Праўда, мяркую, з часам гравюра можа стаць элітар- ным заняткам. І яшчэ я вельмі шкадую, што маладыя мастакі не надаюць гравю- ры той увагі, якой патрабуе наш чорна-белы час з мно- ствам каляровых адценняў. А кожны мастакі твор патра- буе новага падыхода, новай мовы з новымі законамі, формамі і рытмамі. Кожная новая кампазіцыя ў кантэк- сце часу і прасторы мае свае заканамернасці, свае вобра- зы і пластыку, якія і вызнача- юць разнастайную структуру, скажам, жывапіснай карці- ны ці абразной гравюры на дрэве. Зразумела, што такая структура абумоўлена ідэяй, задумамі, намерамі аўтара. Твор — гэта душэўны стан, які пачынаецца асабіста для мяне як бы не вельмі пэўна,

гравюра існуюць на роўных. Так, я люблю літару за яе род- насць з гравюрай, бо яны, так бы мовіць, адной пароды, ад- ной крыві...

Пра сутнасць мастацтва

— Пра гэта можна шмат гаварыць. Але сціпла скажу так. Я цвёрда ўпэўнены, што творчасць — персанальная, за яе — асабістая адказнасць. Галоўнае — бачыць сябе ў плыні і не замінаць іншым. Каб мы заўсёды памяталі пра сваю смяротнасць, зла паменшала б... У любых твораў сваё жыццё. І аўтару яны ўжо не належаць. Усё ідзе як у пясочным гадзінніку. Мы ма- люем, пішам, робім кінафіль- мы, складаем музыку, ставім спектаклі — ствараем помнікі на пяску Вечнасці. Вось упала апошняя пышчынка, рука Веч- насці пераварочвае гадзіннік і ўсё пачынаецца ізноў... Але творы... Паўжыцця кожны выкараняе сябе сапраўдна- га з сябе, падганяе ўласную душу, думкі, цела пад фальш, умоўныя нормы быцця. І гэта замест таго, каб ісці насустрэч сабе! Узрост, які даганяе нас на Шляху, усё ж не галоўнае: старэе ж цела, а дух належыць Вечнасці і заўсёды малады (па сабе ведаю), бо не мае ні пачатку, ні канца. Памылкі, крывіды, спрэчкі, азарэнні, здрада, вечнасць — гэта ўсё нашае: кепскае і добрае, наша ўзыходжанне да саміх сябе. Думаю, што ў кожным з нас ёсць іскра спрадвечнага свят- ла, бо мы частка гэтага гран- дыёзнага Сусвету. Мы ван- дроўнікі ў лабірынце жыцця. Космасу мы належым больш, чым Зямлі. Яна несумерная з Космасам, і кожны пра- ходзіць у свет са сваёй Чашай. Кожны вяжа і разблытвае свае вузельчыкі. І гэта — цу- доўна! Вочы на нашым тва- ры — не толькі проразі, як у рыцарскім шлеме, гэта вочы Сэрца, Душы, Духа!.. Мабыць, мне пашанцавала ў пэўную пару майго жыцця. Я ўсё змя- ніў, бо па-іншаму зірнуў на ся- бе і не пабаяўся пачаць нано- ва. І цяпер жыву перакананы, што ўсім рухае Любоў.

Што для яго галоўнае

— У сваіх сусветах я — Ча- лавек. У мяне хапае шчасця, каб радавацца і жыццю, і сваёй любімай справе, якой мяне адарыў Бог. Канешне ж, і ў мяне бываюць хвілі- ны, гадзіны і нават дні неза- доволенасці сабой. Але на вырочку заўсёды прыходзіць творчасць. Проста не даю са- бе расслабіцца. А пачынаеш займацца маляваннем — і сумневы ў сваім душэўным дабрабыце паспяхова заста- юцца ў мінулым. Гэта для мя- не галоўнае. Многія гледачы і мастацтвазнаўцы лічаць мя- не "чыстым" графікам, май- страм знакавых сістэм, але я шмат займаюся і алейным жывапісам (акрыл не люб- лю). Аднак мала каму паказ- ваў свае карціны. Вось зараз вырашыў у Нацыянальным мастацкім музеі, акрамя звычайнай чорна-белай гравю- ры, упершыню "адкрыцца" жывапіснымі творами, каб паказаць іх гледачам, ды і самому паглядзець на іх як бы збоку, таму што ўсю экс- пазіцыю збоку лепш відаць у выставачнай зале. Урэшце, і ў сваіх карцінах я стаўлю пер- рад сабой прыкладна тыя ж задачы метафізічнага, па-фі- ласофска разважлівага асэн- савання свету, што і ў чорна- белай графіцы. Імкнуся, каб кожнае палатно мела свой унутраны, матэматычна вы- вераны музыкальны рытм, дзе кожны мазок, кожная пляма, лінія, структурная рытміка валодалі ўласным жыццём. У гэтым плане мне вельмі блізкія думкі з санаці- ны паважанага мной калум- бійскага паэта-авангардыста Лявона дэ Грэйфа:

Я заўсёды жыву так, як адчу- ваю. Я заўсёды думаю, як адчуваю, і адчуваю так, як пішу, а пішу — як дыхаю: водарам, рытмамі ды роз- нымі захалпеннямі, стэзіямі, спаз- мамі, салёнымі, церпкімі, не- мысленнымі мыслямі...

І вось што яшчэ хачу да- даць. Зразумела, што кожны мастак павінен несці ў свет гуманістычныя ідэі. Уласна, усё вялікае мастацтва грун- тавалася і грунтуецца на вы- сокамаральным падмурку. І гэта таксама аксіёма. Але ме- навіта гэтая аксіёма для мяне самая важная. Мой кодэкс просты: нельга гаварыць пра цудоўнае на нецудоўнай мо- ве. Ці ж не так?

— На мой погляд, самай важнай праблемай, пастаўленай у творы, — **Арлен Кашкурэвіч** звяртаўся не пасрэдна да Гётэ, — з’яўляецца праблема адказнасці творчай асобы — вучонага, мастака і гэтак далей — за свае дзеянні. Таму што прага спасцігнуць Ісціну можа прынесці і Вялікае Зло. Можна згубіць самога сябе. Таму што на шляху да Ісціны шмат перашкод, спакусаў...

Размова ў майстэрні прыпынілася. Чалавечы мозг як крыніца разбурэння — гэта не толькі думка вучоных, але і клопат мастакоў слова, — падумалася беларускім творцам. Гётэ глядзеў у будучыню вачыма стогадовага Фаўста. А куды завітаў мастак, якія даляглыды расчыніліся перад ім, калі ў келіху з атрутаю выразна акрэсліліся абрысы ліній чалавечага мозгу? Што, іх позірк дасягнуў да сцен Чарнобыля? Але на двары ўсяго толькі 1976-ы...

Трохі здэкліва паглядаючы на прысутных, са сваёй вяршыні-крэсла каля вакна азваўся **Гётэ**: “Зямны бажок нязменны... адна бяда — не задзіраў бы нос... — паэт трохі марудзіў, нібы выбіраў самыя прывабныя кавалкі тэксту. — *Святло тваё ён разумам заве і з ім усё-такі жыццёлінай живе*”...

— Тут прасочана, выяўлена і высветлена ўся гісторыя трагічных пошукаў Фаўста, — гораха азваўся **Караткевіч**. Письменнік, стоячы недалёка ад Гётэ, усё ж глядзеў не на яго, а проста ў акно ці, можа, нават некуды ўдалычыны, адсочваючы іншыя вобразы, другія даляглыды...

— Часам я змяшчаю ў ілюстрацыі элементы, якіх няма ў літаратурным творы, бо пераношу вобразы з аднаго твора ў іншы, — **Кашкурэвіч** тым часам непасрэдна звяртаўся да Гётэ. — Таму што сучасная ілюстрацыя — не проста адлюстраванне сюжэта. Гэта і развагі аб прачытаным, і яго тлумачэнні. Часам нават спрэчка з аўтарам.

Вялікі алімпіец заўсміхаўся: “Калі ўначы пад непраглядным змрокам схаваных таямніц не выкрыў ты ні разумам сваім, ні сэрцам і ні зрокам, — навошта тыя рычагі, вінты...” Было відавочна, што ён з добрай доляй адабрэння, хоць і з кропляй скепсіса, разглядаў і малюнк мастака, і яго майстэрню, і яго самога. Можа, нават, бачыў у ім яшчэ аднаго Фаўста...

Нарэшце **Караткевіч** парухнуў хвіліннае маўчанне. Быццам задыхваючыся, ён пачаў казаць, зноў узяўшы ў рукі ілюстрацыю першай сцэны і перадаючы яе сябру:

— Складаныя пераходы чалавека — ад задыханага рытму адчаю перад непазнавальнасцю прыроды да гордага ўздому чалавечага гонару перад духамі, сярэдневековая цыянана навук з яе лабірынтамі і горкае, гордае расчараванне ў ёй, вышты абстрагаванага мыслення і простья чалавечыя словы...

Ставячы ілюстрацыю на станок, **Арлен Кашкурэвіч** падвёў быццам рысу пад гэтай сцэнай:

— Нарэшце Фаўст сыходзіць, сыходзіць незадаволены, каб пачаць шлях спасціжэння ісціны ў дзеянні, у адчуванні барацьбы жыцця

У 1970-я на адной з прыступак Парнаса сустрэліся беларусы — мастак Арлен Кашкурэвіч і пісьменнік Уладзімір Караткевіч. А натхняльнікам гэтай сустрэчы стаў... нямецкі паэт Ёган Вольфганг Гётэ, трагедыю якога “Фаўст” пераклаў на беларускую мову Васіль Сёмуха. Для першага выдання перакладу мастак рабіў ілюстрацыі, а пісьменнік каментавалі іх, завітаўшы да сябра на Парнас. Такім Парнасам стала майстэрня Кашкурэвіча, дзе і адбылася (а чаму б, у рэшце рэшт, і не?) сустрэча беларусаў з вялікім алімпійцам. Прынамсі, так пра тое спатканне мне распавёў Арлен Міхайлавіч, а сёе-тое для стварэння палілогу дадала аўтар гэтых радкоў.

(Працяг. Пачатак у № 48.)

Арлен Кашкурэвіч. Ілюстрацыі да п’есы “Фаўст” Ёгана Вольфганга Гётэ.

Як з Гётэ сустрэліся (б) Караткевіч з Кашкурэвічам

і за жыццё, урэшце, не толькі барацьбы, але і радасці... Мабыць, трэба чытаць у душах жывых людзей...

Але **Уладзімір Караткевіч** не мог устрымацца, каб не толькі растлумачыць яшчэ нешта, але і дадаць добрыя словы пра свайго сябра тут, у прысутнасці Гётэ:

— Гэта вельмі своеасаблівы, па-новаму прачытаны, дужа сучасны “Фаўст”. “Фаўст” вар’яцкага веку войнаў, нейтронных бомбаў, майтгаўзенаў, аўтамабільных гонак, трушчоб, наркатыкаў, рэжбі, дзікіх катастроф і самоты. І кожны мае права на свой апакаліпсіс...

Але мастак ужо ўзяў са стоса папер другую ілюстрацыю:

— Я бачыў свайго Фаўста менавіта інтэлектуалам, — цяпер ён углядаўся не столькі ў “свайго” Фаўста, колькі ў вялікага гасця. Хударлявы, высокі, напружана-адухоўлены, скіраваны думкамі-пары-

ваннямі ўверх, з выразным адбіткам натхнёнай працы на рысах твару, чалавек, які не ўхіляецца ад нягод жыцця, — Гётэ. Такім яго, Гётэ, бачыць беларускі мастак у сваёй майстэрні. Але ж такім бачыць Кашкурэвіч і Фаўста, героя, які прышюў на гарадскую плочку. — Дзеля захавання ўнутранага цэласнасці я не амалоджаю Фаўста... Фаўст сярэдніх гадоў. І павінен змяняцца ўнутрана. Праўда, многім не падабаліся яго сучасныя акулеры, агульны выгляд, які нагадвае шмат у чым сучаснага чалавека...

— Так, — быццам пагаджаючыся з мастаком, адказаў **Гётэ**. Ён узяў у рукі ілюстрацыю сцэны “Каля брамы”. — Гэта другая сцэна трагедыі. Паслухайце, што я пачуў ад людзей на плочцы ў святочны дзень. Ды ўсё пра адно і тое ж... “Я бургамістру нашаму не рады... Падаткі новыя прыдумаў. Людзі, палёгі не было вам і не будзе:

маўчы, плаці, бо ўкінуць бізуноў”, — гэта ён, звычайны мешчанін. А што, другі лепшы? “На свята ці ў нядзелю мне прыемна паслухаць гутарку аб сварках, войнах... што людзі недзе рэжуча ўзаемна...” А можа, трэці іншы? “Хай б’юцца, душацца на ліха, хай дагары нагамі ўсё паедзе, абы — у нас было слакойна, ціха...”

— Гэта не спартыйнае спаборніцтва, — умяшаўся **Уладзімір Караткевіч**. — Гэта барацьба нейкіх сіл... калі ў нейкім ашалелым рэжбі кідаюцца за мячом (ці за шарам зямным?) людзі-робаты, а пад нагамі іхнімі плача чалавечая дзіця — ісціна...

На ілюстрацыі народ на плочцы згрупаваны ў форме вяршачагінскага трохкутніка. Людзі нібыта аб’ядналіся, згуртаваліся, збіліся ў груды, у піраміду целаў, істот, якія не бачаць анічога, акрамя саміх сябе, акрамя аднаго — і гэта адно лунае, вітае, узносіцца

над іх галовамі: мяч, ядро, а мо планета наша? Зямля ці нейкае іншае нябеснае цела, за якім так нахрапіста гоняцца ўсе дужыя, усе хцівыя — людзі, чэрці, нейкія прагныя да перамогі сілы, дзяржавы? Гоняцца, каб перахапіць адзін у аднаго, каб адабраць у асабістую ўласнасць мяч ці зброю, Зямлю ці само жыццё? На яго палююць, яго дамагаюцца, за ім гоняцца неперажоўныя, упэўненыя — за жыццём нашым, такім слабым, такім пшчотным, такім безабаронным. Глядзіце! Глядзіце ўніз! Глядзіце туды, дзе гэты трохкутнік абапіраецца на зямлю. Але апірышча вельмі няпэўнае, у любы момант яно можа рухнуць, — і натоўп пахавае пад сабой дзіця, маленькае, бездапаможнае, толькі з мацярынскага лона. Дзіця, жыццё наша, жыццё ўсёй планеты нашай, усяго чалавецтва. Як гэта жahlіва, як бессэнсоўна і — амаль непазбежна...

Арлен Кашкурэвіч спрабуе растлумачыць сэнс

шахматнай дошцы. І ўзяўшы белага фярэя, паставіў яго побач з чорным.

— “Хто там? Каго там носіць супраць ночы?... Зноў я!... Чорта просяць тройчы... Павер — чым марнавацца ў кабінце, шукай уцех на гэтым свеце... Я частка сілы той ліхой, дабро ўтвараецца з якой, — вось ён, мой Мефістофель, Мефістофель Фаўста — ... я частка часткі, што Усім была, я частка цемрадзі — прычыннасці святла”, — Гётэ разглядаў іншыя ілюстрацыі — гэтым разам Фаўста і Мефістофеля.

Арлен Кашкурэвіч пачаў тлумачыць, ён быццам разважаў успрымаючы:

— Мне цяжка было ўбачыць свайго Мефістофеля, бо, здаецца, у Вас, Гётэ, ён больш хударлявы, “апрунаты вандруўным шкаляраром”. Потым перакладчык Васіль Сёмуха прапанаваў мне разглядаць Мефістофеля проста як “ідэю”. І раптоўна ўсё стала на сваё месца. Фаўст і Мефістофель — дзве душы, якія жывуць у адным целе, адлюстраваныя барацьбу чалавека з самім сабою. Чалавека сам-насам перад выбарам. Са сваім сумленнем.

Уладзімір Караткевіч, таксама прыгадаўшы свае ранейшыя сустрэчы з перакладчыкам “Фаўста” на беларускую мову, гэтым разам пагаджаўся ўжо не з мастаком, але з Васілём Сёмухам:

— Мефістофель увогуле ўдаўся перакладчыку. Як і ў Гётэ, — прамоўца павярнуўся да вялікага немца і нахіліўся, нібыта аддаючы паклон Гётэ, — ніяк не можаш пазбавіцца думкі, што аўтар ім трохи любуецца. Так, нарэшце пад канец шмат дрэннага (трэба ж яму апраўдаць сваю рэпутацыю), так, уедліваць. Але, нягледзячы на ўсё наноснае, ён багаборца, а значыцца, у сім-тым блізка да ўвасобленага чалавека. Нахабны, дзёрзкі, вяцёлы, злосны, — тут Караткевіч усміхнуўся, — і надзіва сімпатычны. Сапраўдны іронік, хітруга, сафіст, цынік — і іста, якая чыніць дабро...

Караткевіч, не спыняючыся, выягваў думкі, якія так выразна, паслядоўна складаліся ў свядомасці, прыспешваючы адна адну:

— Уладар дзіўнай, але цалкам натуральнай дыялектыкі: жыць — каб адмаўляць. Частка цемры, якая спарадзіла святло. Мефістофель, як кожны прывід, створаны людзьмі, і, паколькі “на яго можна”, людзі прыпісвалі яму ўсе горшыя якасці саміх сябе. Каб апраўдаць сваё поўзанне на жываце перад уладамі, расперазанымі хамамі-ваякамі і светам гвалту. А таму іронію ягоную назвалі эласпіваццю, праўду — дэманізмам, а уедліваць — нянавісцю да людзей.

Нарэшце Караткевіч спыніўся, і ў майстэрні на нейкі час запанавала цішыня...

Галіна АДАМОВІЧ, доктар філалогіі, прафесар кафедры беларускай літаратуры і культуры БДПУ імя Максіма Танка

Завяршэнне палілогу — **у наступных нумарах “К”.**

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.

Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.". (У рамках экспазіцыі адкрылася выстаўка **"Вялікая Айчынная вайна ў мастацтве"**, прысвечаная 70-годдзю Вялікай Перамогі.)
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."
- Рээкспазіцыя залы беларускага мастацтва 1940 — 1980-х гадоў **"Вайна і Перамога ў творчасці мастакоў XX стагоддзя"**.

Выставы:

- Выстава **"Ад рэалізму да імпрэсіянізму"** (жывапіс XIX — XX стст. са збору Дзяржаўнай Траццякоўскай галерэі) — да 11 снежня.
- Выстава з музеяў Сеула, арганізаваная сумесна з Музеем універсітэта Дангук і карэйскім фондам пры падтрымцы Пасольства Рэспублікі Карэя ў Беларусі, — **"Жыццё Карэі"** — да 6 снежня.
- Выстава жывапісу і графікі Уладзіміра Правідохіна **"MODUS VIVENDI"** — да 21 снежня.
- Выстава твораў Мікалая Залознага **"Колер жыцця"** да 90-годдзя з дня нараджэння мастака — да 11 студзеня 2016 года.
- Выстава твораў Васіля Зянько **"Архіварыус"** — да 11 студзеня 2016 года.
- Выстава жывапісу **Рамана Заснонава** — да 25 студзеня 2016 года.

Імпрэза:

- Канцэрт з серыі **"Палітра любімай класікі"** — 30 снежня а 19-й.

*Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь***МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-й ПАЛОВЫ XIX ст."**

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
 - "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
 - "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."
- Выстава:**
- **"Парок свайго часу. Адам Міцкевіч. Ілюстрацыі і медалі"** — да 25 снежня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ё В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава **"Івянецкая школа керамікі: традыцыі і сучаснасць"** — да 9 студзеня 2016 года.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 226 09 22.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".

ТЭАТРЫ**НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

- **5 — Шэдэўры харавой опернай класікі.**
- **6 — "Жар-птишка"** (балет) І.Стравінскага. Пачатак а 12-й.
- **6 — "Жар-птишка"** І.Стравінскага; **"Шапэніяна"** Ф.Шапэна; **"Балеро"** М.Равэля. Пачатак а 19-й.
- **8 — "Аіда"** (опера ў 4-х дзеях) Дж.Вердзі.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Сьвярдлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

Экспазіцыя:

- "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

Выстава:

- Выстава работ студэнтаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў **"Alma mater & Cinema 2015"**, прысвечаная XXII Мінскаму МКФ "Лістапад-2015" — да 13 снежня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе:

пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, ср. — ад 12-й да 20-й.

Пастаянная экспазіцыя.**НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНАГА МУЗЕЯ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

Экспазіцыі:

- "Мінск губернскі ў канцы XIX — на пачатку XX стст."
- "І з'езд РСДРП у асобах".
- "Жандарскі вышук у царскай Расіі".
- "Гісторыя Дома-музея І з'езду РСДРП".

Выстава:

- Выстава твораў омскага майстра мікрамініяцюры Анатоля Каненкі **"Цуд пад мікраскопам"** — да 31 студзеня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.

Пастаянная экспазіцыя.**МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі:

- "Геалогія і палеанталогія".
- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
- "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".

Выстава:

- **"Джунглі за шклом"** — да 6 сакавіка 2016 года.

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 9а.

Тэл.: 237 46 94.

- Выстава **"Муміі свету"** — да 17 студзеня 2016 года.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
- "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."
- "Беларуская музычная культура XX ст."
- "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

Выстава:

- Выстава сцэнічнага касцюма

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Сьвярдлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

Экспазіцыя:

- "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

Выстава:

- Выстава работ студэнтаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў **"Alma mater & Cinema 2015"**, прысвечаная XXII Мінскаму МКФ "Лістапад-2015" — да 13 снежня.

КАРАГОД НАРОДНЫХ СТРОЯЎ

— да 12 снежня.

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

Пастаянная экспазіцыя.**Майстар-класы:**

- **Дэкупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.

Выстава:

- **"Славакія. З любоўю"** — да 13 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Сьвярдлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

Экспазіцыя:

- "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

Выстава:

- Выстава работ студэнтаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў **"Alma mater & Cinema 2015"**, прысвечаная XXII Мінскаму МКФ "Лістапад-2015" — да 13 снежня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль**Пастаянная экспазіцыя.**

- Выстава **"Баявыя нагалоўі засцэрагальнага ўзбраення і харугвы беларускіх зямель X — XVII стст."** — да 13 снежня.

- Выстава **"Вялікі баль у палацы Радзівілаў"** — да 31 студзеня 2016 года.

Ратуша**Пастаянная экспазіцыя.****ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "MIP"**

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

Пастаянная экспазіцыя.

- Выстава **"Партрэты князёў Радзівілаў з калекцыі князя Канстанціна Гагенлоэ"** — да 31 снежня.

- Выстава **"Чорна-белыя вандроўкі Барыса Бокшы"** — да 15 студзеня 2016 года.

- Выстава **"Літва і Беларусь на старонках сямейнага альбома княжны Марыі Гагенлоэ"** — да 17 студзеня 2016 года.

- Выстава ўзнагарод алімпійскага чэмпіёна Максіма Мірнага **"Мірныя трафеі"** — да 15 студзеня 2016 года.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

- **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.

- Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.

"РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.

- **5 — "Дзёнік паэта"** С.Кавалёва.

- **6 — "Кантракт"** Ф.Вебэра.

- **7 — "По имени Господин"** Ф.Лёле (пры падтрымцы Інстытута імя Гётэ ў Мінску і Цэнтра эксперыментальнай рэжысуры БДАМ).

- **8 — "Мабыць?"** — эксперыментальны праект А.Марчанкі.

- **9 — "Дажыць да прэм'еры"** М.Рудкоўскага.

- **10 — "Чарнобыльская малітва"** С.Алексіевіч.

"11, 12 — "Любоў Людзей"

(прэм'ера) Д.Багаслаўскага.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.

- **7, 8 — "Вяселле ў Малінаўцы"** Б.Аляксандрава.

- **9 — "Дуброўскі"** К.Брэйтбурга.

- **10 — "Блакiтная камяя"** К.Брэйтбурга.

- **11 — "Юнона" і "Авось"** А.Рыбнікава.

- **12 — "Бабскі бунт"** Я.Піцкiнiка.

Тэатралізаваная экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.**Музейна-педагагічны праект "Крочым у школу разам з Коласам".****Акцыі:**

- **"Самы лепшы дзень"** (Дзень нараджэння ў музеі).

- Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"** (па папярэдняй дамоўленасці).

- Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).

Выставы:

- Выстава графікі Рыгора Сітніцы **"Я палітру расквечу каханнем"**.

- Выстава **"Беларускі Арфей"**, да 90-годдзя пэмы "Сымон-музыка".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкi Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыі:

- Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.

- Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папарац-кветкі"**, **"Вячоркі"** для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

Выстава:

- Выстава мастацкіх работ Мікалая Тарасікава **"Мне даргты доляй пасланы"** — да 16 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

*Філіялы Музея гісторыі горада Мінска***ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА**

г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.

Выстава:

- Гістарычная выстава **"Як Фенікс з попелу. Разбурэнне і аднаўленне Варшавы 1939 — 1955"** — да 12 снежня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- **"Мінск губернскі. Шляхецкі побыт"**.

- **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

Выставы:

- Выстава **"Машыны, якія гавораць / Talking machine"**, пры ўдзеле творчай групы "Рамзэс Экспа" — да 27 сакавіка 2016 года.

- Выстава **"Час і асоба"** заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, кіраўніка студыі ваенных мастакоў Мікалая Апіёка — да 6 снежня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.

Выстава:

- Выстава **"Мінск сярод сяброў. Гароды-пабрацімы сталіцы Беларусі"**.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж".

- Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8. Тэл.: 285 18 86.

Пастаянная экспазіцыя.

- Выстава **"Куфэрак: шаноўная пані"** (рэканструкцыя гістарычных строяў пач. XIX — пач. XX стст.).

Флігель Лошыцкага сядзібна-паркавага комплексу

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыі:

- **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

- "Народныя іконы Беларусі 2-й пал. XIX ст."

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

ВЫСТАВАЧНЫЯ ЗАЛЫ МУЗЕЯ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, ул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.

- Юбілейная рэтраспектыўная фотавыстава Уладзіміра Суцкіна **"Сустракаючы святло"** — да 6 снежня.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВА АНСАМБЛЬ